Nemunas

Nr. 12
(906)

2014 m.
kovo 27–
balandžio 2 d.

Kaina 3,00 Lt

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Jei žemėje yra stebuklų, tai jie vyksta teatre.

Konstantinas STANISLAVSKIS

Teatro scenos skerspjūvis. ***Donato STANKEVIČIAUS nuotrauka.***

9 770134 314014

Biografija

Aš pats gimiau, augau,
mačiau kelią, debesis, kalnus, medžius,
girdėjau kalbant, dainuojant, verkiant.

Aš pas rytą pabusdavau, keldavausi,
girdėjau vėją, verksmą, skundus.

Aš pats liečiau plaukus, krūtis,
melavau, bijojau, keikiaus, kerštavau.

Aš pats naktimis nemiegodavau.
Aš pats prisimenu, kas jau praėjo.

Vakarais ilgai sėdžiu prie lango,
nieko nelaukdamas, beveik negalvodamas.

Aš pats dabar ir visada
pasisavinu visa, ką matau.
Aš pats esu tai, kas praeina pro visa, kas lieka.
Aš pats kada nors nebūsiu.

Marcelijus MARTINAITIS

Rimgaudo MALECKO iliustracija

Alina RAMANAUSKIENĖ

Balsas, pavergęs Europą

Kauno Juozo Gruodžio konservatorija gali didžiuotis ne tik dailia geros akustikos sale, bet ir gebėjimu nuoširdžiai sutikti čia apsilankančius svečius. Šįsyk senas muzikines tradicijas puoselėjančioje erdvėje viešėjo ypatingas muzikas – solistas Edgaras Montvidas, Europos muzikinių teatrų pasididžiavimas, vokalistas, kurio elegantiška sceninė laikysena ir subtilus, niuansuotas, šiltų spalvų bei atspalvių prisodrintas tenoras pavergia publiką ir kritiką, o scenoje kartu dainuojančios atlikėjos vienu balsu tvirtina, kad patikimesnį partnerį už Edgarą vargu ar rastų visame Senajame kontinente.

E. Montvidas yra J. Gruodžio konservatorijos absolventas, būtent šioje mokykloje apsisprendęs tapti solistu (dainavimo mokėsi pas dėstytoją Ojarą Gricijoną). Žymaus atlikėjo studijos sutapo su pirmaisiais laisvos Lietuvos gyvavimo metais bei naujai atsivėrusiomis Vakarų valstybių sienomis ir galimybėmis jas peržengti. Kad Edgaras buvo gabus, smalsus, romantiškas ir geranoriškas, patvirtintų visi tuomet jam dėstę pedagogai, o pats solistas pasakoja, jog jam „iš tų gražių laikų įstrigę spektakliai, kuriuos ekspromtu statydavo J. Gruodžio konservatorijos 315 klasėje. Jiems parinkdavome tokias dekoracijas, kokias turėdavome po ranka: obuolius, lapus, laukų gėles... Bet kiek polėkio, išmonės, azarto būdavo šiuose renginiuose! Studijos Muzikos akademijoje buvo daug labiau reglamentuotos, oficialios, apvilktos tradiciniu apdaru“.

Tačiau būtent LMTA solistas sutiko svarbiausią Mokytoją – profesorių Virgilijų Noreiką: „Profesorius tarsi talentingas architektas klojo mano vokalo pamatus. Stabilius, tvirtus, patikimus. Namą vėliau teko lipdyti pačiam, žinoma, ne be kitų pagalbos, paramos, palaikymo, paskatinimo.“

Solistai Edgaras Montvidas ir Joana Gedmintaitė G. Donizetti’o operoje „Meilės eliksyras“.

Beje, svarbiausią žinią, pasukusią Edgaro gyvenimą kita linkme, solistas sužinojo Kauno filharmonijoje, padainavęs epizodinę G. Verdi’o operos „Otelas“ partiją koncertinio atlikimo metu: „Man paskambino iš „Covent Garden“ operos teatro ir pranešė, kad esu priimtas į studentų studiją, tad 2001-2003 m. praleidau Londone. Visapusiškai susipažinau su vakarietiškos operos teatro meniniais ir rinkodaros dėsniais. Vėliau daug vaidinau Vokietijos teatruose, ypač Frankfurto operoje. Nuo 2007 m. esu laisvai samdomas operos solistas. Galiu patikinti, kad šios meninės pareigybės labai įdomios, bet romantikos ne tiek daug.“

Lietuvoje, akivaizdu, vis dar vyrauja nuolatinių trupių teatrai, o Vakaruose išlaikiusių stabilią artistų sudėtį jau mažai: „Ten esi laisvai samdomas menininkas. Visų pirma toks statusas įpareigoja turėti vadybininką. Be jo esi beveik niekas: požiūris į tave nėra rimtas, niekas nesudaro sutarčių, nesirūpina honorarais, reklama ir t. t. Solisto darbas – mokytis partijas, sutelkti dėmesį į vaidmenis, į spektaklyje keliamus artistinės raiškos uždavinius, rūpintis menine operos dalimi. O visą nemeninį, bet mūsų laikais labai svarbų ir būtiną darbą atlieka vadybininkas. Vakaruose tai puikiai reglamentuoti ir visiškai aiškūs dalykai.“

Profesijai Edgaras visiškai atsiduoda. Dėl to solistas mano, kad šiandien teatro artistas – vienišius: „Gyvenu kokiame nors Europos mieste porą mėnesių. Kasdien repeticijos, trunkančios 4-5 valandas. Paskui – intensyvus darbas namie. Vėliau – premjerų, spektaklių šurmulys... Juose kiekvienąsyk turi būti „geriausios formos“, nes konkurencija milžiniška. Atvažiuoja jaunų artistų iš Rytų Europos, pavyzdžiui, Ukrainos. Jų tokie balsai! Tokios artistinės galimybės! Negali nesistebėti, akių ir ausų atplėšti! Pasitaiko ir nenumatytų situacijų. Gerai, kai režisieriui pavyksta suburti draugišką komandą, kurios siekiai ir „laukai“ sutampa. Tačiau būna ir atvirkščiai. Tuomet vis tiek esi priverstas ieškoti kompromisų, išeičių, derintis, nors patyliukais galvoji, kad gerai būtų, jog ši situacija su kaprizinga primadona kuo greičiau baigtųsi ne tik scenoje.“

Nukelta į 4 p.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

www.nemunas.net • 2014 m. kovo 27–balandžio 2 d., Nr. 12 (906)

„Meno formoje“ – kartų samplaikos.

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Apie ilgai trunkantį laiką

Dvi vieną dieną Kaune atidarytos parodos pasakoja apie laiką. Labai skirtingai ir nevienareikšmiškai. Tuomet pradeda atrodyti, kad viskas apskritai paskendę laike ir tik per tai įgauna prasmę, vertę. O vėliau ataidi mintys apie laiko nebuvimą, apie mąstymo sukurtą jo fikciją... Tačiau šį kartą taip giliai nenersime ir tapybos paveikslų akimis žvelgsime į vis dėlto laike atsiveriantį kismą arba tylų, lėtą sąstingį.

Beje, dvi parodos atidarytos vis dar naujose (iki kada toks statusas galioja?) galerijose, o tai irgi šioks toks prisilietimas prie vienos laiko sąvokos briaunos.

Galerijoje „Meno forma“, kuri išvilioja dailės vertintojus iš absoliutaus miesto centro į Žaliakalnį, kovo 14 d. atidaryta paroda „Kartos (nesi)kartoja“. „Meno kūrinys atsiranda „čia ir dabar“. Bet jo atsiradimui būtinas kultūrinis sluoksnis – praeities refleksija“, – skelbia organizatoriai, sumanę savo erdvėje susieti skirtingas kartas. Toks numatytas visas parodų ciklas, o dabar – pirmoji pažintis su Jonu Gasiūnu, kuris prisistato mokinių apsuptyje.

Mes gyvename pasaulyje, kuriame bet kurio, net mažiausio, objekto pradžia įvairiausiais kanalais nusidriekia į praeitį. Už kiekvieno veiksmo, minties, sprendimo glūdi kitados atsiradusi priežastis. Net jei kas nors imasi radikalių anarchistinių griovimo ir naujo statymo veiksmų, iš šios grandinės niekaip neištrūksta. Elementarus pažangos ir evoliucijos dėsnis. Lygiai taip už kiekvieno menininko stovi su kiekviena diena vis gausėjanti pirmtakų minia. Vieniems ji duoda mažiau, kitiems – daugiau, tačiau bet kokiu atveju maitina savo dosniais syvais.

„Kartos nesikartoja, nes yra įkalintos simbolinėse skirtingų laikotarpių kapsulėse. Taip atsirado pokario ar hipių kartos, prarastosios ir abejingos praradimams ar atradimams, maištaujančios ir pasyvios kartos. Jos nesikartoja, nes menininkų vaizduotė dabartį papildo kelių laiko tarpsnių patirtimi, ir bent iš dalies išgyvena – be to, siūlo išgyventi ir žiūrovui – šiek tiek daugiau, nei jų kartai yra lemta“, – amžino perimamumo ir tarpusavio įtakų grandinę mėgina sutraukyti parodos organizatoriai, įsižiūrėdami į skirtybes ir jungiančius atsikartojimus.

Parodoje į vyresniosios ir jaunesniosios kartos menininkų paveikslus skatinama žvelgti ieškant abiejų šių formų ir verčių. Postmoderniame mene dažnos citatos, žaidimas nusistovėjusiais pavidalais ir stereotipais, tačiau šįkart sumanyta ir *papildoma* koncepcija – kartų susipynimai ir išsivadavimai iš įtakų.

Ne paslaptis, jog mokinių sekimas mokytojų pėdomis, galbūt net nesąmoningas, o dėl autoriteto, ilgo buvimo kartu įtakos, atkartoja jų darbo stilių ir formas, trukdo skleistis naujoms asme-

Balsas, paverges Europą

Atkelta iš 3 p.

Vis dėlto Edgaras neneigia, jog dainavimas turi ir romantikos. Neseniai atlikėjui teko pasirodyti Versalio rūmų teatre, įkurtame XVIII a.: „Supo neįtikėtinas barokinis grožis ir prabanga. Įspūdis dar sustiprėjo, kai pasidomėjau, kiek monarchų ir jų favoričių čia mezgė ryšius, intrigas, meilės istorijas. Nejučiom ir pats pasijutau esąs Europos istorijos dalelė, savotiškas įvykių liudininkas, stebintis aplinką iš šimtmečiais nutolusio laiko perspektyvos.“

Įvairiuose Europos teatruose Edgaras yra sukūręs daugiau nei 20 vaidmenų. Kurie jų brangiausi, labiausiai įstrigę atmintin? Solistas sako, jog pirmiausia tai Verteris to paties pavadinimo Jules'io Massenet operoje: „Tragiškas herojus, pražūstantis nuodėmingos aistros verpetuose. Niekaip nesutinku su nuomone, kad „Verteris“ – kamerinė opera. Veikiau didinga muzikinė drama, nors joje ir nėra išplėtotų chorų. Aktoriniu požiūriu pasimėgaudamas kuriu pagrindinį vaidmenį Igorio Stravinskio operoje „Palaidūno gyvenimas“, nes čia herojaus likimas kupinas netikėtumų – venerinė liga, beprotybė... Yra ką suvaidinti!“

E. Montvidas mano, kad daugelis tenoro balsui skirtų partijų yra labai jausmingos – romantiškus personažus paprastai būna įsimylėjusios visos damos, kurios dažnai ir miršta ant savo numylėtinių rankų. Na, o pats palankiausias, ypač jaunam tenorui, vaidmuo yra Lenskis (Piotro Čaikovskio opera „Eugenijus Oneginas“): „Dvikovoje žuvusio jauno poeto gaili visi teatro žiūrovai. Jo vokalinė partija labai melodinga, tačiau nesudėtinga. Pats Lenskis, žuvęs antrame veiksme, trečiajame jau gali pasimėgauti vyno taure, kai jo priešininkas Oneginas intensyviai reiškiasi operos finale. Nepaisant to, nesunku atspėti, kieno pusėje lieka žiūrovų simpatijos...“

Artimiausiu metu žymaus dainininko laukia du įdomūs pastatymai – lenkų kompozitoriaus Karolio Szymanowskio opera „Karalius Rodžeris“ Bostono teatre, o Berlyne – Jacqueso Offenbacho „Hofmano istorijos“. Šioje operoje net penki veiksmai, o režisierius ją sumanė pastatyti kaip daugiakalbį veikalą. Todėl, pasak Edgaro, „šiuolaikiniam dainininkui labai svarbu mokėti daug kalbų: italų, prancūzų, vokiečių... Italų kalba nepaprastai šviesi, ji padeda dainuoti. Prancūzų tokia, kad dainuoji tarsi trokšdamas bučinio, na, o vokiečių sietina su visu romantiškosios *Lied* repertuaru. Beje, specializuojantis baroko operoje pravartu gerai mokėti anglų. Man atrodo, šią kalbą esu išmokęs beveik nepriekaištingai, bet vis tiek nešneku kaip koks Oksfordo universiteto absolventas britas. Tokių aukštumų svetimšaliui pasiekti bemaž neįmanoma.“

Nuo 2001 m. Edgaras įsikūręs Londone, ten pagrindiniai jo namai. Kai atvažiuoja į Kauną pas mamą – taip pat randa savo namus. O Prancūzijoje turi nedidelį vasarnamį, kurį pats tobulina, rengia vasaros „rezidenciją“. Visgi kur yra jo širdies namai?

Anot Edgaro, jam „namai nematerialiai sąvoka. Veikiau tai vieta, kur jaučiuosi savimi. Todėl nevengiu pats ruošti pusryčių ar vakarienės, paskaityti puikios literatūros, pasiklausyti įrašų. Mūsų darbe ir taip labai daug patoso, pompastikos. O man tikrumas – svarbus dalykas. Gal net svarbiausias“.

Lieka pridurti, kad savo jaunystės mieste E. Montvidas koncertuos rugpjūčio 24 d. Pažaislio festivalio uždarymo koncerte. Lauksime!

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Edgaras Montvidas ir Liora Grodnikaitė J. Massenet operoje „Verteris“.
LNOBT archyvo nuotraukos

nybėms. Tik po keleto metų dažnas menininkas pradeda dirbti savarankiškai. Tačiau šį kartą paroda stebina įvairumu. Joje dalyvauja vyresniosios kartos atstovai Ričardas Nemeikšis, J. Gasiūnas ir grupė jaunų autorių: Ingrida Bagdonaitė, Konstantinas Gaitanži, Eglė Karpavičiūtė, Petras Lincevičius, Jolanta Kyzikaitė, Donata Minderytė, Saulius Kmieliauskas, Eglė Ulčickaitė.

„Parodoje žiūrovams siūloma atpažinti, ką kiekvienas parodos dalyvis paima iš kito laikotarpio ir kaip jį *išlaikindamas* paverčia bent šiek tiek amžinesniu. Net jei jo raiškos būdas persmelktas juodo humoro, nežinios jausmo ar fobijų“, – tokią užduotį siūloma atlikti galerijos salėje. Mat anksčiau minėtos kartų kapsulės vargu ar egzistuoja. Šią sąvoką be galo sunku nusakyti ir konkrečiai apibrėžti, nes žvelgiant iš skirtingų kampų net panašaus amžiaus žmonės visada šiek tiek prasilenkia. Galų gale kai kurios asmenybės pajėgios prasiveržti nepaisydamos jokių laikotarpių ar stilių rėmų. Pakyla virš sugraduotos laiko tiesės ir tvyro kitame lygmenyje.

Kaip permąstomi, naujai interpretuojami, perkonstruojami praeityje aptinkami objektai, kokių naujų formų ir reikšmių jie įgauna, pastebėti nėra taip paprasta. Vienuose darbuose šie *skoliniai* išryškinami ir pabrėžiami, o kitur visiškai pasimeta tarp asmeninių patirčių interpretacijų. Tačiau ir be to intriguoja tapybos darbų stilistika, gerokai besiskirianti nuo Kauno mokyklos, linkusi į daiktų, objektų apžiūrinėjimą, net fetišizavimą, nuosaikų koloristikos toną, humorą ir groteską.

Lygiai po valandos dar ne visų Laisvės alėjos kiemeliuose atrasta galerija „Post“ sutiko naują Agnės Jonkutės parodą „Mano namai maži, ir jei kas iš jų išėjo vieną kartą, nebegali sugrįžti. Aukojimo giesmė“. Ši erdvė autorę pritraukė kaip magnetas ir padiktavo naujos ekspozicijos sprendimus. „Pirmasis įspūdis galerijoje man priminė matytą filmą apie Sankt Peterburge esantį butą, kurio durys pravėrus atsiduri Paryžiuje. Lygiai taip pat aš „Post“ galerijoje pasijutau, lyg būčiau Berlyne, Amsterdame ar Paryžiuje. Taip ir likau čia, nes daugiau tokių erdvių Lietuvoje nemačiau“, – nauju atradimu džiaugėsi A. Jonkutė.

Ilgas pavadinimas turi bent šiek tiek praskleisti itin taupios ir asketiškos parodos turinį. Tačiau į platesnes interpretacijas autorė nesileidžia. Teigia, jog geriau jau rašytų, jei tai, ką nori perteikti žmonėms, galėtų išsakyti žodžiais. Todėl į vos kelių daiktų, keistų objektų apsuptį tenka brautis šiek tiek apgraibomis. Tiesa, į parodos atidarymą susirinko iki šiol galerijoje gausiausia žiūrovų minia, todėl kai kurie eksponatai galbūt taip ir liko nepastebėti. Pavyzdžiui, ant grindų pamesta anglimi nujuodinta kaladėlė, kuri vis viliojo susirinkusiųjų vaikų dėmesį ir visai pasimetė tarp žiūrovų kojų.

Apskritai šie kūriniai atsiveria tik vienumoje ir absoliučioje tyloje. „Tai paroda apie erdvę, kurioje gali ir nebūti konkrečios istorijos, pasitelkiant daiktus kuriamas potyris apie nežinios aspektą. Koks jis? Žiūrovas jį susikurs iš čia ir dabar ir iš ne čia“, – autorė palieka absoliučią laisvę ir pasitiki lankytoju. Tai savotiškas anksčiau matytos menininkės tapybos tęsinys, kuris beveik visiškai ištrynęs išorinius objektus, skendintis monochromiškoje pilkumoje ir iš gilumos sklindančioje tylioje šviesoje. Dabartinėje parodoje mes matome daiktus, tačiau autorė pripažįsta, jog tai galėtų būti ir savotiška tapyba, nes mąstymo būdas – tapatus. (Menininkė taip pat kuria perfomansus, instaliacijas ir videokūrinius.)

A. Jonkutė prisimena mėginimo pabėgti nuo Kaune ryškios ekspresionistinės tapybos pradžią. Kartą, dalyvaudama tapytojų plenere pusiau apleistame Musteikos kaime, ji aptiko negyvenamą namą su vienu langeliu. Ekspresionistinė tapyba visiškai negalėjo perteikti tuštumos, apleisto namo įspūdžio, jame apėmusio keisto jausmo. Taip po truputį kaupėsi panašios istorijos ir tapytojos braižas grynėjo. Tokio pasaulio matymo atspindžių lieka kiekvienoje parodoje. Stebėti save lyg ir sustabdytame, beišnykstančiame laike – svarbiausias autorės siekis.

„Man ši paroda, visi joje esantys daiktai yra tiesiog *atsitikę*. Jų specialiai nekūriau, nesugalvojau. Pavyzdžiui, rankos pačios paėmė kaladėlę ir ją nudažė juodai. Kodėl tai padariau, net nemėginu savęs klausti. Tai man lieka paslaptis“, – pasakoja A. Jonkutė.

R. Tagorės „Aukojimo giesmių“ eilutės tapytojai kalba apie minimalų, laike ištęstą judesį, vaizdą ir garsą. Taip pat skatina „pabėgti nuo konkretybės į netekstinį potyrį“. Paprasčiausiai nutildyti norus ir reikmes, pasiduoti tėkmei ir pajusti tai, kas atsitinka savaime. Tokia „nežodinė tikrovė“ yra jusliška ir atskleidžia kitas, neverbalines, žmogaus suvokimo ir bendravimo galias.

Pabaigai dar trumpa A. Jonkutės papasakota istorija, kuri lydi tapytojos parodą ir brėžia šiek tiek mintis tikslinančias ir pojūčių laukus praplečiančias koordinates: „Tai apie matytą dokumentinį Nikitos Michalkovo filmą, kurį jis filmavo tada, kai tai privatiems asmenims buvo draudžiama daryti. Jis kasmet savo dviem skirtingo amžiaus dukterims užduodavo tuos pačius esminius klausimus. Kai vyresniosios trisdešimtmetės paklausė, kas yra tėvynė, ji pravirkusi pasakė, jog tai kažkas labai didelio. O mažesniajai penkiametei tai buvo kažkas labai mažo.“ Štai tokia nuoroda, kurios parodoje gali ir neprireikti, nes čia svarbiausia klausytis savęs ir tyliai kalbančių daiktų. Visai paprastai, „išjungus“ visas įmanomas mintis ir žodžius.

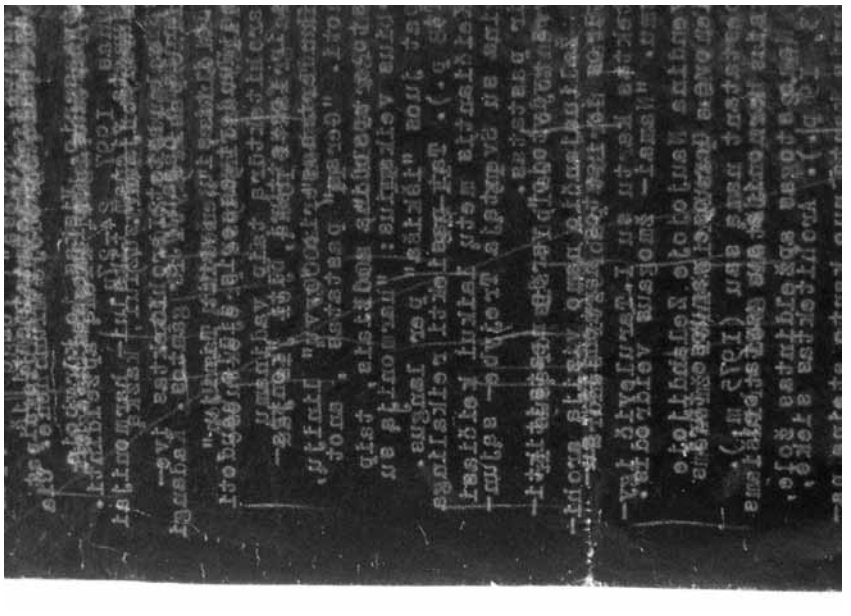

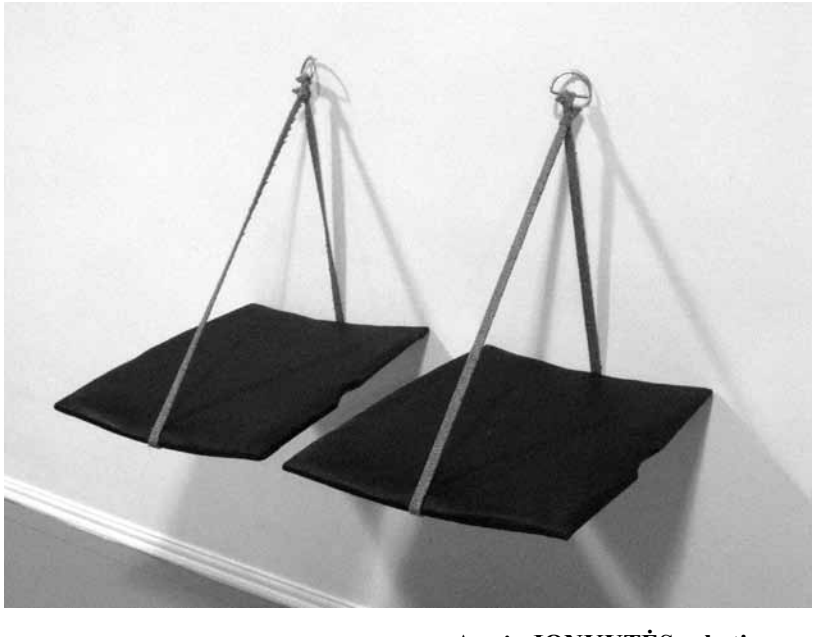

Agnės JONKUTĖS asketizmas.

www.nemunas.net • 2014 m. kovo 27–balandžio 2 d., Nr. 12 (906)

Auris RADZEVIČIUS-RADZIUS

Erškėčio krūmas kažkur

ilgai žiūrėjau į šitą nuniokotą peizažą
dėliojau kažką sukeisti vietom bandžiau
pridėdavau naujų detalių ir jos tarsi keisdavo
nesikeičiančią nuotaiką
ženklų atsirasdavo bet išsitrindavo patys

iš esmės niekas nesikeitė jo nuniokotumas
buvo savaip prasmingas ir kartu bevertis
merkiamas praeinančių liūčių
ir džiovinamas sauso dykumos vėjo

jo nuniokotumas buvo savaip tobulas
nes nuniokot jau beveik nebebuvo ko

po 5 min.

pasigirdo balsai už nugaros
bandžiau atsigręžti
bet kiek besisukčiauniekonemačiau
sukausi kaip sukutis durnelis vilkelis
bet balsai vis kalbėjo už nugaros
apie kažką juodą materiją skylę akiduobę
girdėjau kaip jie nutilo ir tarsi
nuėjo

tada pamačiau gėlelę ir dantį ir žiogą ir duobę
grybus mačiau ir perlus lūpose
subraižytą plokštelę kuri galėjo būti garso šaltinis
ir velnią su degtukais
bandant padegti krūmą

Gėlininkė

ieškodamas stygų lyrai
užėjau į gėlių parduotuvę

apžiūrėjau gėlininkę
ir ji nenuvyto

žinios atėjo greičiau
nei įvyko veiksmai

ieškau lauro medžio
ir negaliu įsijausti į kito gyvenimą

negaliu užmigti kai burzgia šaldytuvas
ir kažkas bjauriai dainuoja gatvėje

už primerktų akių
raitos geidulingas siaubūnas

maigiau įvairius mygtukus
nemokėdamas nustatyti ryškumo

nejučiom nusiėmiau akinius
ir pamačiau tave išsigandusią

paėmęs plaktuką
daužiau lauro lapą

jo kvapas sklido šviesos greičiu
tapdamas rutuliukais tavo suknelėje

daugybė šviesulių
aidi kosminėje tamsoje

tai nebuvo lauro medis
tiesiog supainiotos pavadinimų kortelės

ir stygų neturim
tavo gitarai

Kas upelyje gyvena?

staiga suvokiau koks tapau pavydus
eidamas braškančiu tiltu žiūrėdamas į kiaurymę

į tarpus tarpus tarpus tarpus tarp lentų
nes

bjaurybės paleidusios plaukus
tarpuos po kojom juodose gelmėse plaukioja
mainosi maivosi ir blaškosi tėkmėj
ilgos vingiuojančios sruogos plaukų
ir šypsenos vangios neryškios
išnykstančios gelmėsna ir vėl atsirandančios
jos rangos vangiai vanduo glamonėja
apsiveja kaklus plaukai jų ir smaugia
iš lėto vingiuojančią sruogą
akis
vėl išnyksta ir vėl pasirodo
kai šypsos gelmėj ar verkia ar juokias
jos rangosi maivos plaukai jų žali ar žili
ilgi jie apsiveja kaklą ir traukia
gelmėsna ir traukia ir smaugia plaukai
susiviję plaukai kaip gyvatės

tarp tarpų tarp tarpų tarp tarpų

kažkas vinguriuoja pakviečia taip švelniai

akyse jų šviečia kvietimas
žali jų plaukai ir jos maivos
kaip vaivos ar miglės ar laumės ar daivos
jos rangosi vangiai vanduo glamonėja
ir smaugia iš lėto ir smaugia iš lėto
vilnijančios sruogos žaliųjų
plaukų
išnyksta gelmėn ir vėl vėl atsiranda
gyvatės jų sruogos jų žaliosios plaukia
ir velias ir smaugia gelmėsna gramzdina
ir vangiai vingiuojančią sruogą plaukų
tampo pešioja ir pina
apsuka kaklą ir smaugia ir švelniai gramzdina ir
traukia
gelmėsna tamsiojon gelmėn

aš stoviu pražilęs
virš

tarpų tarp tarpų tarp tarpų tarp tarpų juodų

Dangirutės MALECKIENĖS iliustracija

****

kiek lelijų lelijų lelijų
plauks praplauks pro šalį pro šalį
kol atplauksi tu, O felija

lauksiu

su žuvytėm pilve
kirminais galvoje
ratilais akyse
ir gyvate vietoj liežuvio

Memo

mirdavau daug kartų
įvairiais būdais bet kažkoks durnas prisiminimas
lėlė obuolys elektrinis traukinukas
užmušdavo bacilą įkaldavo kablį užrišdavo mazgą
ir vėl naujai prisikėlęs puldavau bangos pasitikt

tu – zajabis *entuziastas*
tamsybių žvalgas ir vynuogių valgytojas
pasipuošęs nauja uniforma su senoviniais
akselbantais
visa nugalintis dėl savo nežinojimo
prisimink tą juodą vyriškį su juoda skrybėle ir
juodu lietsargiu
traukiantį tave iš juodosios skylės
įlūžusio saulėj spindinčio
ledo
1973
kauno
marių
jacht
klube

Tarsi tarsi sapnas

tu gyveni tarsi sapnuodama
tavo realybė tarsi drugelio sapnas
tu judini savo susapnuotus sparnus
ir atrodo kad juda pasaulis

aš sapnuoju kad matau tavo sapną
tam sapne tu mojuoji sparneliais
tavo sapno realybėj sapnuodamas
jaučiu kaip man kalasi iltys

tam sapne susapnuotais sparnais
tu pradedi jaukti pasaulį
ir jį apima siaubo jaukumas
ir tamjovaleesmi kokonas

Vaizde yra palmių

I

šešėliai šešėliai ilgi krito nuo palmių nuo palmių
atokiai
nesu dabar savim toks pasitikintis užsirakinęs tam
tamsiam kambary
dabar net nelabai bežinau kokia paskirtis ir tikslas
mano ligtolio buvimo
nesusitvarkau su savo emocijom dėliodamas šitą
kryžiažoodį
trūksta raidžių o tarpuose tekantys vandens ženklai
sproginėja emocijom aš tavęs jau pasiilgau
mojuoju tamsoj mediniu kardu bandau nupiešti
apskritimą
apklotas ant grindų sutryptas po pagalve pasislė
pusios šukės
tos vyno taurės buvo išgertos slapčia bet jų poveikis
švytuoja šešėliais ant sienų
noriu pasakyti ką tau jaučiu bet žodžiai užtvindo
gerklę
jie grumdosi keičiasi vietom keisdami sakinių
prasmę
keisti dariniai išeina
pusė liūto su gyvatės uodega pusė gyvatės su triušio
pėdutėm
tu tikra realistė norėčiau tau apibūdinti tai ką tu
suprastum
bet iš kampų ima lįsti visas bestiariumas su mano
veidu
laukiniais balsais kaukiantys murmantys gyviai
tave apsupa
tu šypsais matydama tik mano veidokaukes ant
snukių pabaisų
bet veidrodis gal ant galinės sienos galinės
parodytų tau kaip yra iš tikrųjų
kaip atrodo tie atšvaitai
kaip kitapusybės šešėliuos
aš išsigandau

II

aš išsigandau gavęs iš karto
tiek koriandro ir miros
baziliko ir šafrano
ir kitų kvapniausių prieskonių
kupranugariai bliovė nukrauti kilimais
supynėm paauksuoto riešutmedžio
bliovė nuo sunkio naštos gražiausių daiktų
buvo baisu kai pagalvojau – kur visa tai dėsiu
ir daiktai tie brangūs ir tikri ir tikrai
tai ne kokie keliaujančio cirko rekvizitai
apsigaubiu tuo šilku ir jis teka kūnu
ir kūnas kyla į dangų
ir šilkas geltonas kaip saulė
ir jis ne mano ir negaliu nusisavint
nė jo praryti

tuo šilku tekančiu kūnu
kūnu kylančiu į dangų
šilkas geltonas kaip saulė

www.nemunas.net • 2014 m. kovo 27–balandžio 2 d., Nr. 12 (906)

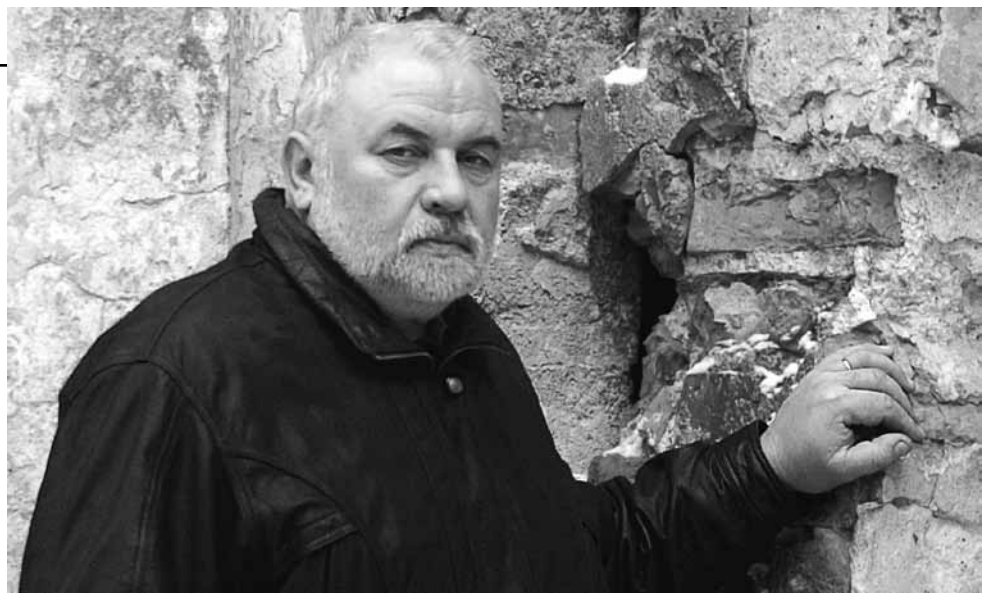

Gasparas ALEKSA

Pijus B.

Novelė

Jis susapnavo pats save – išsišiepusį iki ausų. Nudžiugo. Ko nesidžiaugti? Juk seniai taip bebuvo, kad pasijustų laimingas, tegul ir sapne. Nieko nėra baisiau, kaip nuolatos pasaulį matyti rūškaną, žvelgti į jį kartėlio ir apmaudo pilna širdimi. O juk iš Pijaus B. jau visi metai sklinda vien tiktai neviltis. Ir nieko čia nepakeisi – Pijus B. pavirto bejausme kauke. Tiktai akys dar retsykiais sužiba didžiuliu nuolankumu.

Gal dėl to Pijų B. taip myli žiloji slaugytoja Teodora, kas rytą atplasnojanti prie jo tartum didelė žalsvai melsva varna. Tačiau šį rytą Teodora vėlavo. Pusiaumiegis Pijus B. pajuto, kaip šiltas skystimas teka tarpkoju, bet keltis neketino. Buvo šilta ir jauku. Pijus B., nors ir užuodė savo kvapą, nesibjaurėjo juo – sapno džiaugsmai jam atrodė svarbesni už viską: už tekančios saulės spindulius ir net už alkano skrandžio krustelėjimą.

Per sapną grįžo seni seni laikai, kai galėjo kiek įsigeidęs klajoti kreivomis Baltosios Vokės gatvelėmis. Šitas Vilniaus priemiestis, nors apgyventas vien tik proletarų, Pijui B. labai patiko. Nedidukai žemės sklypeliai, kuriuose piktos moterys puoselėjo savo daržus, Pijui B. priminė kaimą. Gal dėl to jam gardžiai kvepėjo negrįstų takelių dulkės, priplaktos prie žemės ūmaus pavasario lietaus, ir viršum agurkų lysvių plūduriuojantis krapų aromatas karštą vidurvasarį. Sunkiau būdavo prasimanyti maisto rugsėjui jau brendant į spalį.

Viskas pasikeitė, kai susipažino su tuo keistuoliu Popieriaus gatvėje.

Kuo Pijų B. patraukė vyriškis, beveik neišsiskiriantis iš minios? Vilkėjo kaip visi, avėjo kaip visi... Gal kad buvo gunktelėjęs? Atrodė, ilgo apsiausto skvernai iš lėto šluoja apspjaudytą ir nuorūkomis nulytą šaligatvį... O gal Pijų B. sujaudino ori jo neskuba? Žingsniuodavo palengva, kaip tikras vienišius... Bastūnas iš prigimties atpažino artimą sielą?

Pamatė jį rytą, autobusų stotelėje. Nusekė iš paskos, atsilikęs per keletą metrų. Gerą kelio gabalą lydėjo gunktelėjusį siluetą, iki pat fabriko. Kai rusvas apsiaustas pradingo už gamyklos vartų, Pijus B. įsitaisė ant suklypusio suolelio priešais fabriko vartus. Saulės atokaitoje jį greitai suėmė snūdas, tačiau Pijus B. net ir snausdamas būdravo, kad nepražiopsotų rusvojo apsiausto.

Vyras fabriko vartuose pasirodė tik pavakary, kai sukaukė gamyklos sirena. Pilkame žmonių būryje Pijus B. savo keistuolį atskyrė iš tolo. Nulydėjo iki autobusų stotelės. Lydėti reikėjo nemenką gabaliuką – vyriškis nelipo į autobusą prie pat fabriko. Jis ilgokai pėstavo Popieriaus gatve, paskui takeliu kirto pušyną ir tik tada jau dairėsi autobuso.

Jam galėjo būti šiek tiek per penkiasdešimt. Vyriškis Pijui B. atrodė itin gražus – jo plinkantį pakaušį vis dar gaubė trumpos kaštonų spalvos garbanos, o veidą puošė ironiška išmintis, kurią slapstė po trumpučiais ūsais ir dailia barzda, išryškinančia gražų smakrą bei rausvai rudus skruostus.

Kitą dieną ritualas pasikartojo: Pijus B. pasitiko vyrą, atlydėjo iki fabriko, snūstelėjo, sulaukė baigusio darbą ir sekė iš paskos.

Trečiądien vyriškis jau suprato esąs sekamas. Kai sustojo, Pijus B. užuodė aitrų jo kvapą. Rusvasis apsiaustas kvepėjo kažkuo labai tolimu, nepažintu, o gal net ir nepažiniu.

Jis užšnekino mane, – šimtus kartų Pijus B. pasakodavo tą epizodą savo vienintelei mergaitei. – Klausinėjo, kurių galų velkuosi iš paskos, ko

Etažerė

Stasys Stacevičius „Milda supaisys“: esė. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013.

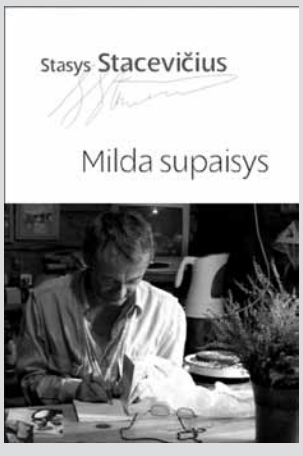

Stasio Stacevičiaus „Milda supaisys“ surinkta iš kultūrinėje spaudoje publikuotų eseistinių tekstų, primenančių biografinį pasakojimą. Ši vienkiemio tyloje rašyta knyga įtraukia į aplinką, kuri neatsiejama nuo gyvenamojo krašto pulso. Esė tekstuose autorius (dėl jo persikėlimo į tekstinį lygmenį neabejoju) nuolat dalyvauja, ieškodamas jungčių per save, draugus, artimuosius. Tad nieko keisto, kad šią knygą užpildo būtent autobiografinis kodas.

S. Stacevičius taikliai įvardijo savo eseistikos principą, paremtą dviem ją pripildančiais sandais: *atsiminimais* ir *neatsiminimais*, kurie „būna kaip atviros lygumos ar laukiniai kalnai – atsiminimams ir vaizduotei skleistis“ (p. 96). Pirmieji priglaudžia momentus, negalinčius praslinkti nepalytėjus, – vaikystės troškimus, dvejus prailgusius metus tarnaujant sovietų kariuomenėje, mylėtas moteris ir subjekto *judėjimą* dabartyje, kuris sutvirtina pasakojimo slankstelius („Bet vis kitokie *dabar* man išnyra iš praeities“, p. 79). Neatsiminimuose telpa perskaityti, nugirsti, sužinoti faktai ir pasakojimai, formuojantys kalbėtoją, t. y. papildantys matymą ir patyrimą taip, lyg būtų tapę sava dalimi. Tačiau dėl jų ryšio S. Stacevičiaus žodis tampa smalsus, nestokojantis humoro, pripildytas galimybės nuolat stebėtis gyvenimu kaip duotybe, jo simboliškumu.

Būtų keista, jei „Milda supaisys“ taip ir liktų skendėti praeityje, nes, net ir pasitelkus atsiminimą kaip svarią teksto dalį, rašoma norint surankiotomis detalėmis įminti reiškinio paslaptį. Nors būtent todėl kai kuriuose tekstuose pagaunamas lengvumą pajutusios rankos judesys, esė sudaigstymas įtvirtina savo tarpinį būvį, įvairiareikšmį apžiūrėjimą, tarkime, ką reiškia jaustis „nukritus iš mėnulio“. S. Stacevičiaus tekstuose kalbama apie žmogiškos šilumos ištakas, akimirkos išsipildymus (taip, kaip jį įkūnijo šuolis su parašiutu). Simpatiškiausi pasažai susiję su atsargiais, bet natūraliais laiko ir laikinumo apmąstymais, spaudžiančiais iki nežinomybės, kai šalia stūkso pusantro tūkstančio metų senumo ąžuolas, o pažvelgus viršun sudėtinga atsekti, kiek šviesmečių dangaus kūnai nutolę nuo Žemės. Susiję ir su atsargiu artėjimu prie metafizikos apraiškų: „Kai nežinai, kaip *tas* arba *tai* vadinasi, gali pavadinti drugeliu arba Dievuliu ir nusišypsoti“ (p. 37). Tai, ką vienkiemyje gyvenęs autorius užrašė, atliepia autentiškai matomą pasaulį, kuriame esama įsiklausymo į gamtos reiškinius, susisiekiančius su taikiu, gamtmeldžiui artimu būdu, o Merkinės kraštas per S. Stacevičių dar kartą sualsuoja primenama padavimų dvasia. Ji tampa autentiška, niekuo nepakeičiama žiūra, atkeliavusia ir iš *susavinto*, todėl be galo gyvo neatsiminimo. Tokiu atveju nutolstama nuo autobiografiškumo, sklaidoma abejonė dėl savitikslio kalbėjimo.

„Milda supaisys“ atsiskyrusi nuo poezijos, kurios laukas kai kuriems asocijuojasi su S. Stacevičiumi. Manyčiau, tai yra vienas iš šios knygos savitumo ženklų, kuriančių jos autoriaus portretą. Visgi tam tikros temos leidžia nustebti, kiek kartų užrašyta mirties nuojautų, kaip ir poezijoje, išsapnuojamų šalčio kely: „Išnyra sapno atsiminimas ir improvizacija: lekiu žiemą slidėmis, šliuožiu į šiaurės pusę ir netoli savo vienkiemio aptinku geležinkelio stotį, kur jos nebuvo niekad, ir galvoju: kaip aš lig šiol nemačiau šitos stoties ir negirdėjau triukšmo? Sustoja traukinys, aš su slidėmis šoku į pirmą vagoną, jis pilnas sniego, keleivių nėra, tai ir šliuožiu ilgai...“ (p. 117).

S. Stacevičius parašė knygą, kurioje turėjo ką pasakyti. Atsivertęs spaudoje pasirodžiusią esė regi, kad jų kelias autoriui rūpėjo ir po pirmojo publikavimo, nes buvo jo paties taisytos, pildytos, grynintos. „Milda supaisys“ iš tiesų sugaudo ilgametę pastangą apibendrinti save visame nutikimų, praradimų ir šėlionių sraute. Tai leidinys, kuriame, tikėtina, išsaugota šiek tiek tikrovės liudijimų, bet neabejotinai – nė trupučio puikybės.

noriu... Bet nepajėgiau žodžio ištarti. Suniurnėjau kažką panosėje – ir baigta. O jis kalbėjo ir kalbėjo, ir kalbėjo. Tas keistas kvapas sklido ne vien iš jo burnos, bet ir iš kiekvieno rankos mosto, net iš akių... Akys, tamsios ir labai rimtos, gręžė kiaurai...

– Mano vardas Alfiejus, – prisistatė vyriškis. – O tu kuo vardu?

Tylėjau kaip liežuvį prarijęs. Tikriausiai jis palaikė mane nevykėliu. Paklausė, gal pabėgau iš namų, kad esu toks sulysęs ir suvargęs.

Nuleidau galvą ir vos nežliumbiau, bet nesitraukiau – likau stovėti atsirėmęs į seną pušį. Alfiejus nuėjo neatsisukdamas, o aš vis viena sekiau iš paskos, slapstydamasis už kerotų ir plačiai išlapojusių krūmų. Mačiau, kaip jis įlipa į autobusą. Atsisveikindamas lyg ir pamojo. Maniau, gal ta ranka ryškiai apšviestame autobuse man tiktai pasivaideno – toks bjaurus buvau pats sau...

Pijus B. niekam, net savo mergaitei nedrįso prisipažinti neatsimenąs tėvų. Augo pas tokius bjaurius žmones, kurių vardų prisiminti nenorėjo. Ūgtelėjęs buvo pristatytas ganyti kolchozo karvių bandos. Kai vieną dieną maurojantis bulius ne juokais jį pamaigė ragais, Pijus B. nutarė bėgti. Ėjo, kur akys vedė, kol atsidūrė Baltojoje Vokėje. Čia pasijuto kaip namie. Nebuvo išlepintas – kažkaip pramisdavo, nors apie maistą nepaliaudavo galvojęs.

Dabar Pijus B. prisiminė dar kitą rytą, kai gerą valandžiukę pastoviniavęs stotelėje, tikėdamasis sulaukti Alfiejaus, gavo nusivilti. Jau buvo bekiūtinąs nosies tiesumu, bet atpažino balsą sau už nugaros:

– Pijau!

Atsigręžė. Alfiejus stovėjo atokiau ir šypsodamas mojo prieiti artyn.

– Tu įsivaizduoji? – kuždėjo Pijus B. savo vieninteliai mergaitei. – Jis ištiesė man storą juodos duonos riekę, apteptą gardžiai kvepiančia kepenine dešra.

Norėjau padėkoti, bet ir vėl neįstengiau žodžio išdaužti, tik pabučiavau į lūpas. Staigiai lyg žaibas.

– Ar nepyksti, kad vadinu tave Pijumi? – nesutriko vyriškis. – Nesišneki su manimi, bet juk turiu į tave kaip nors kreiptis... – Gal tu nebylys?

Taip, aš nebylys. Aš nebylys! – apsidžiaugiau, kad Alfiejus rado sprendimą, kuris tenkintų mus abu.

Jis nužingsniavo į fabriką, o aš akimirksniu prarijau skanėstą.

Vakare Alfiejus pavaišino mane kotletu, likusiu nuo pietų valgykloje. Palydėjęs savo geradarį Popieriaus gatve ir per pušyną iki stotelės, grįžau prie pamėgto suolelio. Ilgai uostinėjau popieriaus skiautę, į kurią buvo susuktas skanėstas, kvepiantis Alfiejumi.

Praūžė lyg bičių spiečius gražiausia Pijaus B. gyvenimo vasara.

Kiekvieną rytą jiedu su Alfiejumi išsiskirdavo prie gamyklos vartų, o vakarais jis palydėdavo draugą per pušyną. Eidavo greta, neskubėdami, du neatskiriami draugai. Kartais Alfiejus duodavo Pijui B. panešti jo portfelį. Žmonės sveikindavo abu, šypsodavosi. Išsiskirdami jiedu pasibučiuodavo. Keli niekdariai berniūkščiai kartais paleisdavo po akmenį į Pijų B., kai jis likdavo vienas.

Tą pačią vasarą Pijus B. sutiko ir Jolką. Ji taip pat neturėjo tėvų. Gyveno pas tokią kvaištelėjusią ponią – saugodavo jos namus. Vakarais Jolka vaikščiodavo pušyne, ten jiedu ir susipažino. Taip susidraugavo, kad Pijus B. įsidrąsino net nakvoti pas savo mergaitę. Iš mansardos buvo gerai matyti Jolkos ponios sodas. Savaitgaliais į jį prisirinkdavo keistų moteriškės draugų. Susėdę pavėsinėje jie gerdavo, garsiai rėkaudavo, visaip kvailiodavo, o kartais net susipešdavo.

Sykį bjaurus senis gašlia nosimi nepatingėjo užlipti į pastogę ir užtiko tenai Pijų B. Apsiputojęs jis rėkė ant Jolkos, vadino ją susmirdusia kale, paleistuve... Pijus B. neištvėrė ir šoko tam diedui į akis. Tuomet jau prasidėjo... Sukilo visa kompanija. Pijui B. teko šokti per aukštą vielinę tvorą, jis vos nepasimovė ant metalinio strypo. Nudribo kitoje tvoros pusėje. Pilvas gličiai rasojo. Pagulėjo susirietęs ant žolės ir suprato: žarnos laukan nedrimba – gyvens...

Kitą dieną Alfiejus pasirodė tik pavakariukais. Susiradęs pušyne suoliuką, prisėdo, pavalgydino Pijų B., paguodė, kad žaizda negili, kad iki vestuvių užgis.

– Pijau, – kalbėjo draugužis, – aš taip pat bijau blogų žmonių. Dabar jie paliko visai nenuspėjami... Jie negailestingi kitokiems. Svarsčiau ilgai, labai ilgai, bet pagaliau apsisprendžiau: važiuosiu į tėvynę.

Abu kurį laiką liūdnai patylėjo.

– Tark bent vieną žodį, juk atėjau atsisveikinti, – po valandėlės paprašė Alfiejus.

Pijus B. tylėjo.

– Pyksti? Išsivežčiau ir tave kartu, bet negaliu.

Pijus B. tylėjo kaip žemė. Tik iš akių jam pasruvo kelios ašaros.

Aukštos pušys gaudė virš jų abiejų, žemė laikė tvirtai sukabinusi jų šaknis. Alfiejus žvelgė pro pušų kamienus į tolį, iš kur sklido besileidžiančios saulės spinduliai. Ten Pijaus B. mintys jau neįstengė nuskristi.

– Fabriką uždaro. Buhalterio niekam nebereikia. Mane pravardžiuoja žydpalaikiu, – tyliai guodėsi Alfiejus. – Ne fizinių kančių bijau... Neee... Tik pasijutau niekam nereikalingas. Kad ne tu, Pijau, galą būčiau pasidaręs. Gailiuosi, kad taip ilgai buvau pamiršęs savo tautos didžiuosius – Abraomą, Jokūbą, karalių Dovydą... Bet likusį gyvenimą noriu melstis prie Rachelės sarkofago Jeruzalėje.

Dabar abiejų akys paraudo. Alfiejus – iš seno ilgesio, deginusio širdį, o Pijaus B. iš to ilgesio, kuris dar tik ateis.

Pijus B. bučiavo Alfiejų į lūpas, į akis, į ausų kriaukleles, į kaklą ir gėrė kvapus, svaiginančius paskutinį kartą.

Pijus B. galutinai pabudo, tik pajutęs adatos dūrį į sprandą.

Apyžlibė Teodora liūdnai žiūrėjo į jį ir glostė jau stingstantį, senatvės išvargintą kūną:

– Brisiuk, ar neskauda?

– Sudie, mielasis drauge, – dar spėjo pagalvoti Pijus Brisius.

Dainius Dirgėla „Stebėto jo užrašai“: eilėraščiai. – „Naujas vardas“, 2013.

Poetas Dainius Dirgėla vis dar kuria savą laikyseną. „Man patogiau likti neištyrinėtam“, „Toliau sėkmingai esu svetimas“, – frazės, kurias pokalbiuose ištaria kūrėjas ir vis tiek per poeziją kviečia skaitytojus susitikti.

Išleisti elektroniniu formatu, kiekvienam lengvai prieinami „Stebėto jo užrašai“ ir toliau padeda įsijausti į išsakomą atsiskyrėlio poziciją. *Stebėto jo* kreipia dėmesį į dvikryptį žvilgsnį – būti tuo, kuris stebi, būti stebimuoju. Išskiriamas trečiasis asmuo, apsaugoma nuo asmeniškumo, užleidžiant vietą teksto prasmės pirmenybei. Ir tai autoriui išeina į gera. Leidinyje nemažai tekstų apie tekstus, bet dėl atsitraukimo, leidžiančio tiesiogiau neįsiterpti, susiduriama su platesniu svarstymu, atviresnio paradokso, o ir pačios išsipildžiusios poezijos atsiradimo galimybe. Dirgėliškai sakant, proga „žiūrėti, ar veikia“.

Tokie klausimai kaip „ką turėčiau įrodyti jeigu / žodžiai vienodai priklauso / visiems / ir kiekvieno valia su jais žaisti / kaip nori“ eilėraščius susieja su Artūro Valionio poetine nuostata – būti kažkuo dėtu per kitus, perleisti sprendimo atsakomybę skaitytojui kaip svarbiam dalyviui. D. Dirgėlos poezijos atveju pasikliaujama savo kalba, realizuojama ne tiek diskursų dėlione, bet rašymu „iš buities“ ir „ekrano“ (todėl skaitmeninė knyga be puslapių, turinio ir išpuošto maketo ženklų savaip dera prie tekstų). Vertinimo, nevienalyčio žvilgsnio, grožio reliatyvumo problemos „Stebėto jo užrašuose“ yra vienos esminių ir, ko gero, įdomiausių. Žaidžiama klišėmis („Gyvenimas – kaip laiptai“; „gulbių pora / drumsčianti tvenkinio veidrodį“), tačiau jeigu kas klaustų, koks yra autoriaus skonis, sakytume – išgrynintos poezijos. Ne vienas tekstas racionaliai sudarytas, bet, mano požiūriu, pavykęs tada, kai konstravimą jo pabaigoje nugali netikėtos gyvybinės detalės, tarsi baterijos, įjungiančios tekstą. Todėl „Stebėto jo užrašus“ norisi vadinti knyga, kuria dėliojami tam tikri fiksuojami signalai, sudarantys properšą reflektuojamą kūrybos (o kitais atvejais ir socialinį) procesą apžiūrėti be subjekto kaip mediatoriaus įsiterpimo.

D. Dirgėlos tekstuose išryškėja ir meilės, bejėgystės prieš laikinumą, transcendentinę galią linijos. Nė vienas aspektas nepaneigiamas, net jei į juos galima pažvelgti iš pirmo žvilgsnio pasirinkus neutralią poziciją. Poetas jungia fiziką ir metafiziką, taikydamas jai profanišką kalbą („tebūnie šviesa pasakė Viešpats ir paspaudė / mygtuką / ir netaupė šviesos ir ji degė ir dieną ir naktį“), nes tikima, jog už kalbėjimo slypi kažkas daugiau („pradžioje buvo žodis / paskui buvau aš“). Mirčiai prilygstantis išsijungimas, persikėlimas į kitą (televizinę, internetinę) realybę, susiliejimas su mylimuoju pasirodo kaip nenuneigiama dvasinė kategorija, kurioje žmogaus *ego* nuslopsta, akivaizdėja skaudi komunikacijos neįmanomybė. Taigi galvojant apie šiuos (tikriausiai ne vienintelius) poezijos požymius „Stebėto jo užrašai“ gali pašnabždėti, jog nėra nieko, ką norėtųsi atstumti, kas leistų pačiam nukelti knygą prie tau svetimesnių, o D. Dirgėla tik prijaučia tokiam vaidmeniui, išreikšdamas norą tiesiog nusitolinti, išsaugoti individualumą.

www.nemunas.net • 2014 m. kovo 27–balandžio 2 d., Nr. 12 (906)

Viktoras KOGANAS-JASNYJ (g. 1959), maskvietis, chemijos mokslų kandidatas. Nuo 1989 m. įsitraukė į organizacijų „Moskovskaja tribūna“, „Memorial“ veiklą. Aktyvus kovotojas prieš mirties bausmę. Rusijos jungtinės demokratinės partijos „Jabloko“ pirmininko patarėjas.

Viktor KOGAN-JASNYJ

Baltiškasis atspindys

Iš atsiminimų apie kai kuriuos 1988-1993 m. įvykius pirmos dalies „1988-1989 metai“

Susipažinti su Lietuva man buvo kur kas lengviau nei kitiems, kilusiesiems iš „nebaltiškų“ Sovietų Sąjungos vietų. Aš lankydavausi Lietuvoje nuo pat ankstyvos vaikystės, turėjau ten artimų draugų, daug kur pabuvau, pamilau Lietuvos tradicijas ir gyvenimo būdą. Mano „švietėjai“ – Ignas Račkauskas iš Zarasų, Baranauskų šeima, gyvenusi Kaune ir Prienuose. O labiausiai esu dėkingas kunigui Broniui Bulikai iš Jiezno.

Aišku, 1988 m. Maskvoje jautėsi artėjančios permainos, nors vargu ar galėjai numanyti, kad jos bus esmingos ir neatšaukiamos. Sovietinė politinė nomenklatūra bijojo „įleisti“ *perestroiką* į Pabaltįjį. Atrodė, kad ir pačių Baltijos respublikų politinis gyvenimas kur kas labiau nei Maskva dvelkia provincija ir sovietine dvasia. Dar atsiminiau, kaip lengvai prieš metus buvo marginalizuoti stalinizmo aukų atminimui skirti renginiai Baltijos šalių sostinėse, mačiau kaip įprastai sovietiškai buvo renkami parašai prieš Ronaldo Reagano sveikinimą Baltijos tautoms. Aišku, smulkiai tų įvykių nesekiau, bet man atrodė, kad reiškiasi anachronistiškas sovietinis nuolankumas, kuris mane, maskvietį, tada gerokai šokiravo. Todėl 1988 m. vasarą Kauno gatvėse labai netikėtai pajutau net ne ilgai lauktą „laisvės gurkšnį“, o tiesiog plūste plūstelėjusį priešišką sovietų valdžiai masinio aktyvumo srautą. Iš pradžių nieko nesupratau. Miesto centre matau: minia, kažkas sako kalbą, aplink tarsi beveidžiai žmonės su raiščiais ant rankovių. Nusprendžiau, kad tai vėl kas nors tokio: už sovietų valdžią ir prieš jos priešus. Žiūriu, ant raiščių parašyta: „Sąjūdis“. Pagalvojau: „Turbūt jie ką nors sovietinio taip vadina“. Greitai apsidžiaugiau supratęs, kad klydau.

Maniau, B. Bulika, kurį tikėjausi pamatyti Jiezne, man smulkiai papasakos, kas vyksta. B. Bulika buvo ne disidentas, o kompromiso žmogus, tačiau viską, kas svarbu, jis visada žinojo ir mėgo pasakoti. Tą kartą jo pasakojimo neišgirdau. Su mama atvažiavę į Jiezną patekome į iškilmingas laidotuves. Laidojo B. Buliką. Buvo labai skaudu ir iškilminga. Suvažiavo tūkstančiai žmonių. Prie kapo sugiedojo V. Kudirkos himną. Bendrai atmosferai suvokti geresnio pasakojimo man ir nereikėjo. Jauna moteris, prisistačiusi kaip vargoninininkė Marija, mums pasakė, kad Maskvoje gyvena jos mama Susana Solomonovna Pečiuro[1], ir paprašė jai paskambinti, kai galėsime.

Grįžome į Maskvą. 1988 m. rudenį įvykiai Baltijos respublikose įgavo pagreitį, apie tai pranešdavo sovietinės masinės informacijos priemonės. Lietuvoje ir Latvijoje, kaip šiek tiek anksčiau Estijoje, buvo pakeista oficialioji valdžia. Neprisimenu, kas man užprenumeravo „Atgimimą“, o paskui ėmė siuntinėti ir latvių „Atmodą“. Taigi buvau gerai informuotas. Paskui pas M. Gorbačiovą vyko svarbūs posėdžiai dėl suvereniteto ir respublikų simbolikos. Lietuva oficialiai susigrąžino senąją valstybinę vėliavą, ji ėmė plazdėti visur, kur buvo iškabintos sąjunginių respublikų vėliavos: 14 raudonų ir viena trispalvė – tai darė įspūdį. Latvija ir Estija taip nesielgė dėl priežasčių, kurias drįsau laikyti neįtikinamomis.

Taip susiklostė, kad Susanai Pečiuro paskambinau tik po pusmečio. Jau buvo 1989 m. pradžia, netikėtai man pasiūlė susitikti ir apsvarstyti, ar negaliu būti kuo nors naudingas draugijai „Memorial“. Apie draugiją tada, aišku, jau žinojau iš spaudos, bet jai priklausančių žmonių dar nebuvau sutikęs, o man tai atrodė labai įdomu. Tęsdamas vieną man svarbią iniciatyvą, tuo laiku susipažinau su kitu visuomenės aktyvumo centru – draugija „Moskovskaja tribūna“, reguliariai lankiausi jos posėdžiuose. „Memorialas“ buvo to paties lygmens reiškinys, bet jo aktyvą iš esmės sudarė kiti žmonės, kuriuos norėjau sutikti. Draugijas siejanti asmenybė buvo Andrejus Dmitrijevičius Sacharovas, kuris, kai kas nors svarbaus vyko, dalyvaudavo ir vienur, ir kitur, bet tų gana masinių organizacijų stilius ir akcijos skyrėsi.

Susitikę su Susana Solomonovna, viską apsvarstėme, ir aš tuoj pat buvau „integruotas“ į „Memorialą“. Greitai susipažinau su svarbiausiais žmonėmis: Arsenijumi Roginskiu, Aleksandru Danieliu, Jelena Žemkova, Olegu Orlovu, Janu Račinskiu, Jakovu Etingeriu. Man buvo labai svarbu, kad „Memorialas“, kaip ir „Moskovskaja tribuna“, palaiko mano iniciatyvą skelbti moratoriumą mirties bausmei. Kalbėdami mes, aišku, greitai palietėme Lietuvos temą. Joje gyveno S. Pečiuro duktė, o A. Roginskis ir A. Danielis artimai bendravo su Sergejumi Adamovičiumi Kovaliovu[2] ir draugavo su Georgijumi Jefremovu.

Dideliu emociniu perversmu tapo M. Gorbačiovo organizuoti Sovietų Sąjungos liaudies deputatų rinkimai ir Sovietų Sąjungos liaudies deputatų suvažiavimas 1989 m. pavasarį. Tada jau buvo akivaizdu, kad liberalizacijos ir demokratizacijos procesai Baltijos respublikose stipriai lenkia likusią Sąjungos dalį. Visur, išskyrus vieną apygardą, Lietuvoje į suvažiavimą buvo išrinkti Sąjūdžio atstovai arba tie, kurie jį rėmė. Iš Maskvos, Leningrado, Minsko, Sverdlovsko, Kuibyševo (Samaros), Kaliningrado, Ukrainos miestų irgi atvyko daug atstovų, kurių pažiūros buvo alternatyvios oficialiosioms. Sovietų Sąjungos Mokslų akademija ir kitos organizacijos išrinko daug nepriklausomų žmonių, o rinkimų kampanijos „centru“ tapo kova už tai, kad liaudies deputatu būtų išrinktas akademikas A. Sacharovas. Galų gale iškovota pergalė, ir kurį laiką A. Sacharovas buvo ne tik istorinis, bet ir viešas demokratinio judėjimo visoje Sovietų Sąjungoje ir pirmiausia Rusijoje lyderis.

„Pabaltijo“ atstovai suvažiavime kalbėjo aštriai, įdomiai, lyderiškai, atrodė, kad Baltijos respublikos dėl jų istorijos ir bendros žmonių nuostatos tam tikra prasme galės tapti visos Sovietų Sąjungos (arba, jei norite, posovietinės erdvės) demokratizacijos ir permainų lokomotyvu. Tiesa, būta ir skeptiško požiūrio, kad „pabaltijiečiai“ žaidžia „savą žaidimą“, bet tuo metu labiau norėjosi tą požiūrį atmesti, nei su juo sutikti. Tik gerokai vėliau, kai oficialiai pripažinta atkurtoji nepriklausomybė, kai galutinai subyrėjo Sovietų Sąjunga, tapo akivaizdu, kad istoriškai viskas pakrypo į „skeptiškąją“ pusę.

Kartą A. Roginskis pasakė: „Rugpjūčio mėnesį – 50 metų Molotovo-Ribbentropo paktui, jūs – susijęs su Lietuva. Imkim ir padarykim tam įvykiui skirtą parodą.“ Sutikau. Atvažiavęs į Kauną, susipažinau su organizacijos „Tremtinys“ nariais. Organizacijos „menedžeris“ tada buvo labai aktyvus žmogus Jonas Čivilis, politinis lyderis – Audrius Butkevičius, o estetinę ir kultūrinę kryptį lėmė itin išsilavinusi, kukli, santūrių pažiūrų Regina Urbšaitė (generolo Adolfo Urbšo, vadovavusio Lietuviškajai divizijai Antrojo pasaulinio karo metais, duktė).

Nijolė Kliukaitė-Kepenienė „Maršalitas“: romanas. – Vilnius: „Versus aureus“, 2013.

Nijolės Kliukaitės-Kepenienės kūryba, kurią stebėjau tik atsitolinusi, skaitydama kai kurias prozos publikacijas, sudarė dvilypį įspūdį: turi netradicinių minčių, tačiau sunku pasakyti, ar autorė, išbandžiusi įvairius žanrus, labiau prozininkė ar poetė, nes skirtingo rašymo patirtis susipina. „Maršalitas“ tikriausiai nesuteikia konkretesnio atsakymo, bet leidžia apie tai pasvarstyti.

Pirmiausia – apie naująjį romaną. „Marašalite“ pasakojama apie Lietinių šeimą, kurios išsiblaškymą lemia „sniego gniūžtės“ efektą sukėlusi menininko žūtis. Atsiradus detektyvinei linijai, kurios sprendimas turėtų suteikti pokytį ir ramybę, didžiausias krūvis tenka romano centre atsidūrusiems paaugliams – septyniolikmetei pasakotojai Laimai ir dvejais metais jaunesniam autistui Igniui. Jie jaučiasi esą jungtys: „Na, kai gimsti, gauni gan vientisą pasaulį. Bet jis dar ne tavo. Tėčio, mamos. Vis dėlto tau jame leista gyventi. Tai ir nuomojiesi vietikę, būdamas kitiems *maršalitu*, jungiamuoju audiniu. Bet jeigu ateina meilė, gauni savo pasaulį. Paprasčiausiai. Dovanai“ (p. 186). Apie meilės svarbą prabylama jos galią akcentuojant nuo pradžių: „Ketinu pasekti žiaurią pasakaitę apie meilę“ (p. 7). Įprasta regėti laimingą pasakos atomazgą, bet visame kūrinyje kviečiama suvokti, jog meilės semantika nėra lengvai pakeliama.

„Maršalito“ siužetas plėtojamas savitu ritmu, kurį lemia N. Kliukaitės-Kepenienės prozos išraiškingumas: „O debesis, nusileidęs dar žemiau, aptūtavo šilta ir drėgna tirštuma. Įsileido vidun, bet neprarijo, pagarbiai paliko erdvės susivokti savo paties niekingoje baimėje, kuri, kaip žinia, tėra chimera, šeriame ją savo sapnais ir lūkesčiais; ne, nesakau, kad reikėtų ją nudobti, bet ir peršerti nederėtų“ (p. 59). Autorė dažnai pasitelkia poezijai artimesnę metaforinę kalbą. Taigi būdas yra ne tiek skverbtis detalizuojant, kiek erdviai išgaubti. Bręstančios, artimųjų abejingumą, pirmąją meilę iš-

Tuo metu Vilniuje buvo išleista Juozo Urbšio, Nepriklausomos Lietuvos užsienio reikalų ministro, atsiminimų knyga. Prieš daugelį metų B. Bulika man pasakojo, kad J. Urbšys po represijų išliko gyvas, jau sulaukęs garbaus amžiaus gyvena Kaune, rašo atsiminimus, bet vengia spontaniškų pokalbių su nepažįstamais žmonėmis, todėl jo nereikia ieškoti. Pasitikėdamas B. Bulika to ir nedariau. Dabar persigalvojau, nusprendžiau pabandyti susitikti. J. Urbšio balsas skambėdavo mitinguose, išėjo atsiminimai – vargu ar jis vis taip pat kategoriškai vengia bendrauti. Tiesa, bijojau naujos kliūties: išleista įsimenama knyga, gali būti, kad minios besidominčiųjų dabar atakuoja devyniasdešimtmetį žmogų ir man nepavyks prie jo prasibrauti. Vis dėlto pasiėmiau telefonų knygą, susiradau ten Juozo Urbšio pavardę ir paskambinau nurodytu telefonu. Atsiliepė pagyvenusio žmogaus balsas. Kaip mokėjau, lietuviškai pasiteiravau, ar tai ponas Urbšys. Gavęs teigiamą atsakymą, paklausiau, ar galima pas jį užeiti. Taip pat užtikrintai ir trumpai jis atsakė „taip“ ir ta pačia intonacija padiktavo adresą, kurį jau buvau radęs telefonų knygoje.

Ėmiau ruoštis susitikimui, kuris turėjo būti kiek siurrealistiškas. Kad ir koks tas žmogus būtų, jis paradoksaliai įėjo į istoriją, nes spaudė rankas dviem baisiausiems amžiaus piktadariams, paskui dėl to nukentėjo, tačiau įstengė išgyventi iki visai kitokių laikų. Labai norėjau pamatyti gerą, nuoširdų ir didį žmogų. Užlipau į viršutinį Chruščiovo laikų namo aukštą, ir mane pasitiko būtent toks žmogus. Labai nustebau. Aukštas, aristokratiškai pasitempęs, išsyk demokratiškas, aktyvus, nuoširdus, bet labai tvarkingas ir išoriškai, ir mąstydamas bei veikdamas. Turbūt būtume galėję ilgai šnekėtis, bet aš varžiausi, nenorėjau smalsauti apie jam skaudžius dalykus. Be to, J. Urbšys jau blogai matė, jam buvo per 90 metų – į tai irgi reikėjo atsiželgti. Nors ir sėdėjęs sovietų kalėjime, jis gana prastai kalbėjo rusiškai, o mano lietuvių kalbos žinios visai netiko rimtam pokalbiui, tad suradome išeitį – perėjome prie prancūzų. Iš tiesų jaučiausi patekęs į visiškai kitokį pasaulį – įdomų, prasmingą ir labai tragišką.

J. Urbšio knygą, nusipirktą išvakarėse, turėjau pasiėmęs, paprašiau, kad jis užrašytų ją „Memorialui“ (prašyti sau asmeniškai atrodė nepatogu ir tuo metu netinkama). Ministras pasiėmė atskirą popieriaus lapelį, lietuviškai užrašė jame dedikacijos tekstą ir parodė jį man, klausdamas, ar man toks užrašymas tinka. Ne visus žodžius supratau, bet, aišku, „patvirtinau tekstą“. Jis tuoj pat buvo perrašytas iš juodraščio į antraštinį knygos puslapį.

Daugiau su J. Urbšiu nebuvau susitikęs, nors jis gyveno dar apie porą metų, sužinojo apie 1991 m. Sausio 13-osios tragediją. Tada atkreipiau dėmesį į kažkieno pacituotą man nesuvokiamą jo pareiškimą, kad Sausio 13-osios aukų kraujas sustiprins valią siekti nepriklausomybės. Pamaniau: kaip galima taip galvoti, o tuo labiau – kam taip kalbėti? Ko verta toji valia siekti nepriklausomybės, jei reikia, kad ją sustiprintų aukų kraujas?

Bet grįžtu į 1989 m. Rengti parodą sekėsi. „Tremtinys“ sutiko paruošti Maskvai visą ekspoziciją, pasakojančią, kas atsitiko Lietuvai ir Lietuvoje nuo 1939 m. iki šeštojo dešimtmečio pabaigos. Kauniečiai nusprendė pasiųsti į Maskvą solidžią delegaciją: organizacijos pirmininką Audrių Butkevičių, jo pavaduotoją J. Čivilį, dailininkę, ekspozicijos autorę Reginą Urbšaitę ir Egidijų Klumbį, Sovietų Sąjungos liaudies deputatą, kuris jau buvo išgarsėjęs, griežtai protestuodamas prieš kraujo praliejimą Gruzijoje. Ekspoziciją bei delegaciją atsiuntė ir estai. Estijoje mums talkino įvairūs žmonės, pradedant ką tik išsivadavusiais disidentais, baigiant respublikos Komunistų partijos centro komiteto politinio švietimo namais. Iš Estijos atvažiavo neseniai paleistas ilgametis politinis kalinys Martas Niklusas. Daug padėjo Marju Lauristin. Žurnalistė Marika Villa davė parodai Europos padalijimo žemėlapį su atitinkamais užrašais. Latvijos represuotųjų sambūris dėl nesuprantamų priežasčių dalyvauti atsisakė, tad ką nors Maskvoje daryti už latvius teko mums patiems. Atvažiavo ir dabar jau miręs Viačeslavas Čornovilas iš Lvovo, žinomas politinis kalinys, kuris 1989 m. tapo Lvovo meru ir kandidatu į Ukrainos prezidentus. Deja, mažai išmanėme bendrąją kultūrą ir politiką, todėl jis nelabai ką sudomino. Dėmesio centre buvo Pabaltijys ir visų pirma – Lietuva.

Sokolnikų rajono komunistų partijos komitetui leidus, parodą atidarėme kultūros namuose „Sokolniki“, kur ji veikė apie dešimt dienų. Tuo metu ten rengėme ir konferencijas artimomis parodai istorijos, teisės ir politikos temomis. Kiekvienai dėl pakto nukentėjusiai šaliai buvo skirta viena konferencijos diena. Taip išėjo, kad man teko vesti posėdžius.

Lietuvai skirtą dieną, be „žvaigždžių“, atvykusių iš šios šalies, dalyvavo Larisa Bogoraz[3] ir S. Kovaliovas. Atsimenu, kaip L. Bogoraz nuslopindavo įsisiūbuojančią euforiją (maždaug „M. Gorbačiovas blogas, o nacionaliniai demokratiniai judėjimai – geri“) ir paprastais pavyzdžiais parodydavo, kad viskas yra kur kas sudėtingiau. Latvijos dieną (iš jos niekas neatvažiavo) aš labai nemaloniai suklydau. Atėjo įžymusis Sandras Riga[4] ir labai kukliai paprašė suteikti jam žodį, kad galėtų papasakoti apie Latviją. Nežinojau, kas jis toks, niekada anksčiau nebuvau girdėjęs, mačiau pirmą kartą. Apsvaigęs nuo prisiimto „tvarkytojo“ vaidmens, aš, užuot su kuo nors pasitaręs, jam tiesiai pasakiau: „Atleiskit, jūsų nepažįstu, o neaišku kam suteikti žodžio negaliu.“ Jis labai delikačiai paprašė dar kartą. Aš laikausi savo: ne, ne, negaliu duoti žodžio visiems, ypač tiems, kurių nepažįstu. Jis atsiprašė, atsisėdo maždaug vidury salės. Kaip dabar prisimenu, visą vakarą įdėmiai žiūrėjo į mane, klausėsi, geraširdiškai šypsodamasis. Man iki šiol net dėl visai racionalių priežasčių apmaudu, kad kažką tarškiau, taip ir neišgirdęs, ką galėjo pasakyti S. Riga. Paskui perskaičiau apie jį, susiradau telefono numerį, atsiprašiau, bet jis greit išvažiavo gyventi į Latviją – paklausyti jo man taip ir neteko, nekalbant jau apie kitus žmones, iš kurių būtent aš atėmiau tokią galimybę.

Į parodą atėjo daug žinomų žmonių. Prisimenu Jevgenijų Jevtušenką, Iren Andrejevą. Aišku, nemažai buvo ir užsieniečių. Kai pasirodė Vokietijos Demokratinės Respublikos ambasados darbuotojas, bandžiau jį kalbinti. Prisimenu, jis man pasakė maždaug taip: Demokratinėje Vokietijoje, kitaip nei Sovietų Sąjungoje, Molotovo-Ribbentropo protokolų pasirašymo datai neteikiama daug reikšmės. „Taip, prisimenama, minima, bet niekas į tai rimtai nežiūri“, – mandagiai, bet gana griežta intonacija kalbėjo tas jaunuolis. Retkarčiais įsižiebdavo „ideologinės“ diskusijos su kasdien ateinančiais partijos rajono komiteto darbuotojais, bet jos buvo labiau ritualinės, nereikšmingos. Atsimenu, kažkuris iš disidentų susipyko su rajono komiteto sekretoriumi. Labai norėjau juos sutaikyti, man buvo negražu prieš sekretorių: jis leido akivaizdžiai politiškai nuodėmingą renginį, o čia jį patį piktai užsipuolė. Iš mano taikdariškų pastangų nieko neišėjo – veikė visai kitos „psichologinės konfigūracijos“. Apsirengęs taip, lyg būtų aukštuomenės priėmime, po salę visą laiką vaikščiojo, bet niekur nesikišo įgaliotasis KGB darbuotojas.

Atsimenu, kaip „lietuvių vakaro“ metu kažkas paklausė, kuo skiriasi Sąjūdis ir Lietuvos laisvės lyga. Lietuvos atstovas atsakė, kad jie išsikėlę tą patį tikslą – Lietuvos nepriklausomybę, bet Sąjūdis jo siekia vien parlamentinėmis priemonėmis. Tyliai aiktelėjau, bet visi, net rajkomo ir KGB atstovai, tylėjo. Skandalo nekilo.

Kaip tik tomis dienomis įvyko Baltijos kelio akcija, Sovietų Sąjungos komunistų partijos politinis biuras ją griežtai pasmerkė, o mus užsipuolė laikraštis „Moskovskaja pravda“. Neramiai laukėme artėjančio pavojaus, bet nieko tokio neatsitiko.

Iš autoriaus rankraščio rusų kalbą Vertė Donata MITAITĖ

[1] Susana Solomonovna Pečiuro (1933-2014) – rusų disidentė, politinė kalinė, žmogaus teisių gynėja (vertėjos past.).

[2] Sergejus Adamovičius Kovaliovas (g. 1930) – rusų disidentas, žmogaus teisių gynėjas, posovietinės Rusijos politikas. Prisidėjo prie „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ platinimo, 1975 m. Vilniuje nuteistas 7 metams laisvės atėmimo ir 3 metams tremties (vertėjos past.).

[3] Larisa Josifovna Bogoraz (1929-2004) – rusų lingvistė, žmogaus teisių gynėja, publicistė. 1968 m. dalyvavo Maskvoje, Raudonojoje Aikštėje, surengtoje 7 žmonių protesto akcijoje prieš sovietų invaziją į Čekoslovakiją (vertėjos past.).

[4] Sandrs Riga (g. 1939) – vienas iš ekumeninio judėjimo buvusioje Sovietų Sąjungoje organizatorių ir lyderių, politinis kalinys, mąstytojas, poetas (vertėjos past.).

---

gyvenančios Laimos pasaulyje atsiranda daug chaoso, kurį papildo perteikiama veikėjos sąmonė. Ji pasižymi jaunatviška, atotrūkį nuo realybės lemiančia vaizduote: „Išmintingos mergaitės žino, kad nevalia kito keisti per daug jau vien dėl to, kad panašios pastangos pasmerktos iš anksto. Valia yra pienė – nepaprasta gėlė, viltis paleidžianti su vėju. Drąsi gėlė. Vėjo piemenė. Tebus tai mano gėlė. Ir aš savo viltis su vėju paleisiu. / Ir Igniui tinka pienė. Gėlė, kuri moka skristi. (...)“ (p. 80). Skaitant tokio pobūdžio teksto vietas, neapleidžia įspūdis, jog N. Kliukaitė-Kepenienė kiek per daug susitelkia ties supoetintu aprašinėjimu, kuris kuria kalbos perviršį romano turinio atžvilgiu, užglaisto arba nutolina konkrečios pasakojimo situacijos unikalumą. Neabejoju, kad tai galima motyvuoti (savi)refleksyviu paauglės žvilgsniu, moralinėmis nuostatomis, kurios bręsta susidūrus su abejingumo, susvetimėjimo kupina aplinka. Visgi prozininkės įžvalgumas žadėtų šį tą daugiau, o tokia situacija nesutelpa tik pasakotojos charakterio lygmenyje, nes atitrūkta nuo „Maršalito“ problemų sprendimo. Štai todėl didesnės apimties pasakojimo sąranga nepaklusni.

N. Kliukaitė-Kepenienė romane aktualizuoja meno vertės, jos virsmo produktu temą. Aplinkoje esama įterpiamo kičo (paveikslų kopijų), jaunystės kulto, kuriam priklauso plastinę operaciją pasidariusi, todėl tik išoriškai atjaunėjusi močiutė Aliodija, popkultūros pavyzdžių. Šalia jų dera egocentriko menininko, kuriančio savo įvaizdį, veidas. Kalbos požiūriu čia taip pat yra triukšmo: močiutė kasdienėse situacijose nuolat parafrazuoja XVI a. rašiusį Michelį de Montaigne'į, o menotyrininkas demonstruoja dirbtinę erudiciją apie dailės kryptis. Skirtingi kalbos registrai skaitytojui suteikia progą atkreipti dėmesį į tuštumą ir ją gryninti tuo, kas iš tiesų natūraliai išgyvenama, o ne imituota. Būtent taip gyvena Laima ir jos brolis Ignius. Tačiau, kai ir sąmoningi tuštumos tarpai užpildomi minėtu kalbos pertekliumi, pradedi girdėti keistą gaudesį. O juk kalbama apie ryšius. Jungties (romane išraiškingai vadinamos maršalitu) įvardijimas čia taip pat yra skambus tropas, kuris reiškia statybinį užpildą, skirtą ne vien asmenybės sąmonėjimui žymėti. Jį daug kartų jau nuo pradžių vartoja ir Lietiniai, ir, pavyzdžiui, svetimai aplinkai priklausąs menotyrininkas Ąžuolas Bubis, šį pasakymą įtraukęs į savo žodyną ir taip nejučiomis nuvertinęs jo savitumą.

Nesinori sakyti, jog „Maršalitas“ yra „neaiškus“ kūrinys. Romanas perteikia spalvingą istoriją, kurią nebanaliai įprasmina iš šalies matomas žmogus su negalia. Autistas Ignius yra pasakotojos brolis, todėl artimumui negali likti abejingas. Specifinė trikdanti brolio elgsena leidžia kitiems išvysti savo poelgius (tiesmukai mėgdžioja), o jautrumas menui ir žmogui – nesumeluotas, todėl Ignius kičo ir skaudžių momentų apsuptyje išryškėja ir tampa charakteringas tuo, koks yra ir koks nesiekia būti. Giminiškas santykis romane pats ryškiausias (šiame kontekste Laimos pamiltas meninės prigimties Saulius atrodo tik kaip blanki vizija, paranki pasirodyti laiku ir vietoje). Mąstant apie romano auditoriją (tikėtina – paaugliai), jų linija ryški, prasibraunanti pro anksčiau minėtą gaudesį ir galbūt pasieksianti adresatą būtent tokia žinute, kurią autorė jam norėjo priskirti. Juolab kad žvilgsnyje į kitą nepersismelkia pasakojimą apkartinantis gailestis, primityvi tolerantiška didaktika, tik pripažinimas, kad kitoks nebūtinai yra svetimas. Kai tai įrodoma instinktyvia meile, pagalvoji, gerai, jog šiame pasakojime tarp jų ji – išties maršalitas. Tikrasis.

Neringa BUTNORIŪTĖ

www.nemunas.net • 2014 m. kovo 27–balandžio 2 d., Nr. 12 (906)

Aleksas DABULSKIS

Prieš vėją pučiant

Teisybės keliai

Korupcija ir netvarka –
o kreiptis nėr į ką.
Didžiausieji piktadariai
teismuos išskalbiami švariai.
Kol tu teisybės ieškai,
ją prievartauja niekšai.
Nė sostinėj nepešus nieko
tau tik Strasbūras lieka
ar apeliuot į patį dangų,
bet paslaugos ir ten pabrango.
Už ačiū kam pakils ranka?
Laisva rinka, laisva rinka...

Pinigai

Ten, kur didžiuliai pinigai,
nenoriu būti nė kaip svečias,
jaučiu, kad bėga pagaugai
per strėnas, ir kišenės plečias...
Toliau nuo pragaro grėsmės –
nuo bankomatų ir nuo seifų!
Juk pratinaus nuo mažumės
nesigodėti, jausti saiką.
Bet kai pro šalį pinigų
maišus ginkluoti vyrai lydi,
jaučiu, kad būtų gan smagu
su jais pasidalyt po lygiai...
Ką daro žmogui pinigai:
jie protą drumsčia, dvasią knežina!
Kur, sarge angele, dingai?
Kodėl neprotestuoji, sąžine?

Įdomus gyvenimas

Nebūna savaitės,
nebūna dienos,
kad neįvyktų
kur nors kas nors.
Nušovė.
Nudūrė.
Ten – vieną, ten – du.
Kaip gali būti
nuobodu?!

Nesikarščiuokim!

Nesistenkim pirm laiko numirti,
neskubėkime šitaip, žmonės, –
palūkėkim, kiek skirta
mums iš pono Dievo malonės.

Jei revolveriu ranką miklini,
argi būtina taikyt į smilkinį?
Jei karies iš piktumo aklo,
ko išsyk nertis kilpą ant kaklo?

Tarkim, tu įrėpliojai į bėdą –
pirmą kulką varyk sau į pėdą.
Pirmą smaugvirvę nerk ant juosmens
ir... prižiūrimas kito asmens.

Jau

Karti teisybė: bėga metai
ir dienos byra pro pirštus.
Sklerozė, ataugos, reumatas...
Perku ne brendį, o vaistus.

Jau be jokių žmonos draudimų
iš pokylio blaivus grįžtu,
jau ir pavasariai graudina,
o kaip svaigindavo ryžtu!

Jau kelio pabaigoj tikiuos
ne žiburio, o šalto gūsio –
iš patirties šiokios tokios
žinau: prieš vėją nepapūsi.

Nuodėmės

Tikiu, Motule,
jog iš visos širdies
tenai, pas Dievulį,
už mane meldies,
idant gimtoj žemėj
laimingas, laisvas
nubaigčiau amželį
ir būčiau dangun įleistas.
Tačiau vargu ar teks
bent priartėti prie vartų,
kai ims skaičiuot kaltes...
Et, nė skaičiuot neverta.
Daugsyk nusidėjęs esu:
šaipiaus ir šaipausi
iš visko ir iš visų,
o iš savęs – labiausiai.

Gamtos paslaptys

Bepigu amebai perpus dalytis,
o žmogus – daugialąstis
ir nevienalytis.
Ląstelių – begalė, tuo pačiu
daugybė painiavos ir paslapčių.
Šit kartais žmogus
lig pat savo baigties
neišsiaiškina,
kokios jis lyties.

Ko moko dangus

Gaila man debesų –
slenka ir slenka,
ir kažkur prasmenga –
net pagalvot baisu...
Lis ar nelis?
Rytoj ar tuoj?
Kiek netikrumo gamtoj!
Koks bruzdesys beprasmis,
kiek klaidžiojimo nykaus!
Turėtume susiprasti
ir nemėgdžiot dangaus.

Šėtono kaltė

Nei graužtis, nei teisintis nemanau,
nėr ko kaltint nei niekint, –
ne savo gyvenimą gyvenau,
vėžlinau atbulas priekin.
Laimingas, kad laisvas,
Bet... lyg suvažinėtas,
nepadeda joks vaistas,
nerandu savo vietos.
Tramdausi: liaukis, žmogeli,
juk ištisos tautos
to paties velnio galių
sutryptos, išprievartautos!

Paskutiniajame teisme

Gal, Viešpatie, rūsčiai nebausi,
kad nuo nevilties juodos
dažniausiai griebiausi
taurelės, o ne maldos...
Pagiriodamas kitąryt,
skaudžiai prikandęs lūpą,
stengiaus tragedijų nedaryt,
o taisyti sveikatą ir ūpą.

Aukštai aukštai

Ar seniai čia kilom – ir štai
jau kažkur virš Atlanto,
taip nežmoniškai aukštai
ir velnioniškai toli nuo kranto...

Kuo puikiausiai jaustis imu:
nekrato, nekraipo, nevimdo...
Aukštos mintys vietoj žemų
gausiai sąmonę tvindo.

Gal šitaip žmogui nutinka
atsidūrus Vyriausybėj ar Seime –
atrodo, jog visiškai dingo
sąsajos su žeme.

Sugretinimas

Alach akbar... Alachas didis...
Jis įkvepia musulmonus
ir gausiai veistis, ir žudytis,
tikėt, jog mirus gera bus.
Krikščionis irgi tiki rojum
už nuopelnus, bet... atsargus:
į rojų neskuba geruoju,
nors keikia žemiškus vargus.

Vyrai – ne gyvuliai

Jeigu vyrai gert galėtų
taip, kaip geria gyvuliai –
iki saiko ir iš lėto –
jaustųsi visad žvaliai.

Prigimties valia, deja,
žmonės vis dėlto ne žvėrys –
ligi dugno vyrija
geria ką tiktai nutvėrus.

Susodinki su taurėm
juos prie ežero ramaus
ir nebark, nesuturėk –
visą su dumblais išmauks.

Pusiaukelė

„Gyvenimo nuėjęs pusę kelio“
kitaip imi žiūrėti į čierkelę*:*
žinai, jog čia beviltiškos kautynės,
jog mūšis gali būti paskutinis...

Gyvenimo nuėjęs pusę kelio
šalčiau žiūri į žydinčią mergelę:
kiek reiktų pastangų ir pinigų!
Pro šalį eina – ir tegu.

Mūzai linksma

Kaip atsinaujina menai
ir plečias poetinės išraiškos ribos:
jau net gyvieji klasikai nūnai
atsisako tradicinės skyrybos.
Šypsokis, Mūza! Matau, jog tikies,
kad greit nė rašybos nebereikės,
o kompiuterių dainiai bei raščiai
bus paprasčiausi beraščiai.

www.nemunas.net • 2014 m. kovo 27–balandžio 2 d., Nr. 12 (906)

Muzikiniai susitikimai po bažnyčios skliautais:

Virgis Stakėnas ir Vytautas V. Landsbergis

Kovo 29 d. 18 val. Šv. Jonų bažnyčia vienam vakarui virs poezijos ir muzikos oaze, kurioje skleisis prasmingas žodis ir gitaros akordai. Scenoje susitiks labai skirtingos, bet sykiu itin savitos ir ryškios asmenybės, atstovaujančios tam pačiam žanrui – dainuojamajai poezijai: poetas, publicistas, vaikų rašytojas, teatro ir kino režisierius Vytautas V. Landsbergis ir žinomas „country“ ir „folk“ stiliaus dainininkas, dainų autorius, vienas dainuojamosios poezijos pradininkų, atlikėjas, prodiuseris Virgis Stakėnas.

Nepailstantis V. V. Landsbergis sėkmingai save realizuoja įvairiose srityse. Viena iš jų – dainuojamoji poezija. Jo atliekamos dainos yra kupinos įvairiausių siužetų, netikėtų posūkių, senovės lietuvių tautosakos ir „žiauriai“ romantiškos meilės. Kiekvienas V. V. Landsbergio pasirodymas nudžiugina, gauta patirtis praturtina, juk kūrėjas paprastai ir nuoširdžiai dalijasi gyvenimiškomis istorijomis, skaito poeziją, subtiliai samprotauja apie šiuolaikinio pasaulio sudėtį ir, kaip pats teigia, „apdainuoja meilę iš visų pusių: gražiąją, liūdnąją, kai miršta mylimoji, romantiškąją, pakylėtąją...“

Daugelio kūrybinių projektų sumanytojas bei idėjų generatorius V. Stakėnas seniai suprato, kad jam geriausia (nors ir sunkiausia) išsisakyti, kai scenoje yra vienas. Didelė artistinio darbo patirtis, kai atrodo „jau viskas atrasta“, nėra stabdys domėtis muzikos technologijų naujovėmis. Artistas tai įrodo naudodamas naujausios kartos elektronikos priedus. Informacijos rinkimas, įrangos įsigijimas, eksperimentai truko ištisą penkmetį. OMB (*One-Man-Band*) – vieno žmogaus-orkestro pasirodymai sulaukė susidomėjimo ir pripažinimo. Pasipylė kvietimai parodyti „naują Stakėną“ solidžiuose festivaliuose mūsų šalyje ir užsienyje. 2013 m. išleistas XVIII atlikėjo albumas „Folkabilly. Koncertas“ unikalus tuo, kad jame pateikta visa autorinio koncerto medžiaga. Todėl ir trukmė, ir eiliškumas – tokie kaip soliniuose koncertuose. Be to, jame galima išgirsti muzikanto širdies balsą. Tiesiogine, ne poetine ar perkeltine prasme...

Dviejų dalių koncerte klausytojai bus kviečiami į muzikinę kelionę nuo liaudies dainų iki *folkabilly* baladžių.

Bilietus platina *www.bilietai.lt.*

RAŠYTOJŲ KLUBAS

27 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – kompozitoriaus, rašytojo Alvydas Augustinas Jegelevičius kūrybos vakaras ir naujos jo knygos „Vydutis“ pristatymas. Autorių kalbins filosofas, „Naujosios Romuvos“ vyr. redaktorius Andrius Konickis, apie knygą kalbės rašytoja Renata Šerelytė, knygos redaktorė-stilistė Irma Urbanienė ir kiti.

28 d., penktadienį, 13 val. Griškabūdžio gimnazijoje (Alyvų g. 4, Griškabūdis, Šakių r.) – vakaras, skirtas poeto Albino Bernoto 80-osioms gimimo metinėms. Dalyvaus rašytojai Gintarė Adomaitytė, Vytautas Bubnys, literatūrologė dr. Donata Mitaitė, poeto žmona Danutė Bernotienė, dainininkė Sigutė Trimakaitė, filologė Aldona Augustaitienė, skaitovė Irena Plaušinaitytė.

31 d., pirmadienį, 17.30 val. Rašytojų klube – rašytojos Vidmantės Jasukaitytės kūrybos vakaras su nauja knyga „Ambra“. Kartu su autore vakare dalyvaus aktorė Birutė Mar, birbynininkas Egidijus Ališauskas ir kiti.

Balandžio 3 d., ketvirtadienį, 17.30 val. Rašytojų klube – diskusija „Kultūrinės periodikos labirintai: leidėjai, skaitytojai, rašytojai, rėmėjai...“ Dalyvaus rašytojai Birutė Jonuškaitė, Saulius Vasiliauskas, filosofai Romualdas Ozolas, Naglis Kardelis, tapytojas Giedrius Kazimierėnas, kultūrinės periodikos redaktoriai. Diskusiją moderuos „Naujosios Romuvos“ redaktorius Andrius Konickis.

Rašytojų klube iki **balandžio 4 d.** veikia Vaidos Marijos Knabikaitės tapybos paroda.

Įėjimas į renginius nemokamas. Smulkesnė informacija tel. (85) 2629627; (85) 2617727; el. p.: *rasytojuklubas@aiva.lt*.

Mielos kolegės, mieli kolegos,

2014 m. balandžio 4 d., penktadienį, 11 val. Lietuvos rašytojų sąjungos rūmuose, Rašytojų klubo salėje (Vilniuje, K. Sirvydo g. 6)vyks Lietuvos rašytojų sąjungos suvažiavimas. Registracija – nuo 10 val. Kviečiame būtinai dalyvauti, nes per didelė prabanga dėl kvorumo trūkumo rengti pakartotiną suvažiavimą.

LRS valdyba

Suvažiavimo darbotvarkė

10.00 Dalyvių registracija.

11.00 Suvažiavimo pradžia.

11.15–11.30 Reglamento, sekretoriato, balsų skaičiuotojų (atviro balsavimo) tvirtinimas.

11.30–11.50 LRS metinė ataskaita. Pranešėjas LRS pirmininkas Antanas A. Jonynas.

11.50–12.10 Valdybos metinė ataskaita (LRS pirmininko pavaduotojos B. Augustinienės pranešimas).

12.10–12.30 Pranešėjų atsakymai į klausimus. Ataskaitų tvirtinimas.

12.30–13.30 Rezoliucijos, pareiškimai ir kiti klausimai.

13.30 Suvažiavimo uždarymas.

Romualdas RAKAUSKAS

Iš spaudai rengiamo albumo

Triveidė knyga

Aktorius Rolandas Kazlas

Donelaitis – tai žmogus, sugebėjęs savo triūsą ir vargą paversti eilėmis. „Metai“ – tiesiog gyvenimo vargas, tapęs poezija.

Besigilinant į Donelaitį, jo poemą, gyvenimą, pradėjo rastis toks jausmas ir nuostaba: kokia galinga kalba! Kokia graži poezija! Koks stiprus žmogus, šaunus lietuvis ir nuostabus poetas, koks gilus mąstytojas! Nėra išlikę jokio Donelaičio atvaizdo, tačiau stebuklingai išliko jo negausūs kūriniai, o tai ir yra pats geriausias jo paveikslas ir liudijimas.

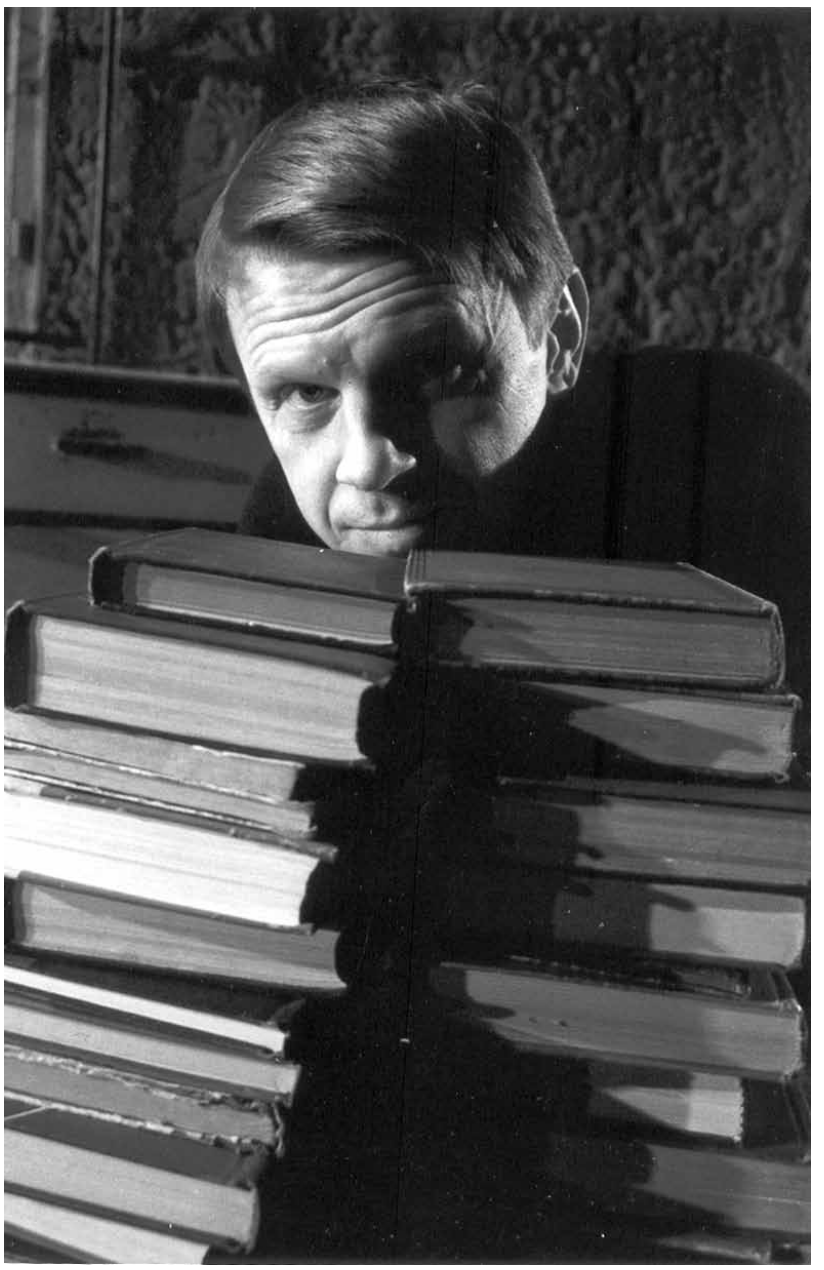

www.nemunas.net • 2014 m. kovo 27–balandžio 2 d., Nr. 12 (906)

D. MATVEJEVO nuotrauka

Faustas Latėnas:
„Teatras politinių kataklizmų metu visada atsigauna“

Kovo 7 d. Valstybiniame akademiniame J. Vachtangovo dramos teatre vyko spektaklio „Nusišypsok mums, Viešpatie“ Grigorijaus Kanovičiaus romanų „Nusišypsok mums, Viešpatie“ ir „Ožiukas už porą skatikų“ motyvais premjera (inscenizacijos autorius – Rimas Tuminas). Kuriant spektaklį dalyvavo didelė menininkų grupė iš Lietuvos: režisierius R. Tuminas (J. Vachtangovo dramos teatro vadovas), scenografas Adomas Jacovskis, kostiumų dailininkė Aleksandra Jacovskytė ir kompozitorius Faustas Latėnas. Priminsime, kad 1994 m. ta pati menininkų grupė spektaklį „Nusišypsok mums, Viešpatie“ sukūrė Valstybiniame Vilniaus mažajame teatre.

Apie maskvietišką premjerą kompozitorių, Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatą Faustą LATĖNĄ, einantį Ministro Pirmininko Algirdo Butkevičiaus patarėjo kultūros klausimais pareigas, kalbino Ridas VIŠKAUSKAS.

– Kokie naujosios premjeros įspūdžiai?

– Kovo 7 ir 8 d. spektaklius vaidino skirtingos aktorių sudėtys. Skyrėsi Efraimo ben Jokūbo Dudako ir Šmulės Senderio vaidmenų kūrėjai. Atrodo, bendrame politinės įtampos kontekste spektaklis buvo labai reikalingas Maskvos inteligentų publikai. Humanistinis spektaklis kelia aliuzijų apie buvusį holokaustą, akcentuoja mažos tautos išlikimo problemą, primena apie Lietuvą. Gera iš didžiulės J. Vachtangovo teatro scenos girdėti skambančius lietuviškus Vilniaus, Kauno pavadinimus. Minimas ir Miškinių kaimo, iš kurio spektaklio herojai – paprasti žydų vargšai – keliauja į Vilnių, Lietuvos Jeruzalę, pavadinimas... Kiekvienas žydas, jei negali nuvažiuoti į savo tikrąją tėvynę, turi aplankyti bent Vilnių. Puikius G. Kanovičiaus tekstus gerai įvertino publika.

Kad ir kaip būtų keista, teatras kataklizmų metu visada atsigauna, tampa priešstata tvyrančiai neapykantai kitų tautų atžvilgiu ir brutalumui.

G. Kanovičių vertinu kaip Lietuvos rašytoją. Džiugu, kad po daugelio metų mūsų autoriaus romanų pagrindu sukurta lietuviška pjesė išvydo rampos šviesą viename didžiausių Maskvos teatrų. Net lietuviškos gamtos aprašymai, skambantys iš veikėjo lūpų, įgauna netikėtų potekščių.

Žiūrovai, prisimenantys vilnietiško spektaklio variantą, kuriame vaidino šviesaus atminimo aktoriai Vytautas Grigolis (Šmulė Senderis) ir Vytautas Šapranauskas (Chloinė-Genechas), nejučiomis lygins spektaklius. Puikus aktorius Viktoras Dobronravovas prilygsta, bet nepralenkia V. Šapranausko sukurto vaidmens.

– Patys spektakliai turbūt nėra identiški, nes skiriasi aktorių individualybės...

– Taip. Atsirado ir naujų scenų, kai kurios labiau išplėtotos. Maskvietiškame spektaklyje daugiau personažų. Masinėje kaimo išlydėtuvių scenoje dalyvauja daugiau nei 40 artistų! Gražiai dirba prie J. Vachtangovo teatro veikiančios studijos jaunimas, kuris labai nori vaidinti šiame spektaklyje.

„Nusišypsok mums, Viešpatie“ muzikoje atsirado nauja tema. Muzikinį kontekstą supranta nedaug žmonių. Ir naują temą jie priima kaip gražų lyrinį kvartetą. Iš tiesų tai yra buvusio Vilniaus geto himno tema. Ji atsiranda spektaklio pradžioje, kai Efraimas atsisveikina su savo trimis mirusiomis žmonomis kapinėse, ir tampa muzikiniu ženklu, kuris pranašauja jų kelionės baigtį ir spektaklio finalą. Nors literatūrinio pasakojimo istorinis kontekstas kitas, spektaklyje žydų personažai simboliškai uždaromi į getą, sunaikinami. Nejučiomis įžvelgiamos paralelės su dabartimi – ryški nelaimės, mirties nuojauta.

Įdomu, kad Vilniaus geto himno autorius, žymus pianistas, Jeruzalės muzikos ir šokio akademijos profesorius Aleksandras Tamiras, šiuo metu gyvena Izraelyje. Jis gimė 1930 m., tuo metu būsimą muzikantą vadino Aliku Vilkoviskiu. Apie tai papasakojo muzikologas Yossi Tavoras. Man net į galvą nešovė, atrodė – seni laikai. Džiugu, kad jo sukurtos dainos tema atsirado spektaklyje, papildė jį nauja menine prasme.

– Ar rašytojas G. Kanovičius dalyvavo premjeroje?

– Deja, ne. Rašytojas, jei leis sveikata, norėtų į Lietuvą atvykti 85-ojo gimtadienio (birželio 18 d.) proga. Premjerą žiūrėjo abu jo sūnūs Dmitrijus ir Sergejus bei jų šeimos. Taip pat teatre pristatytas G. Kanovičiaus 85-mečiui skirtas leidinys – „Rinktiniai raštai“ (5 t. lietuvių ir rusų kalba, leidykla „Tyto alba“; sudarytoja Olga Kanovič, iliustracijos Marko Kanovičiaus, knygos dailininkas Jokūbas Jacovskis). Į „Raštus“ įtraukta trilogija „Žvakės vėjyje“, romanai „Kvailių ašaros ir maldos“ ir „Ožiukas už porą skatikų“, keletas autobiografinių apysakų ir nauji rašytojo romanai – „Šėtono apžavai“ bei „Miestelio romansas“.

Ir spektaklis, ir rašytojo kūrybos pristatymas tapo

Kompozitorius Faustas Latėnas ir scenografas Adomas Jacovskis.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

jaudinamu kultūros įvykiu. Tiek Lietuvoje, tiek Maskvoje pasitaiko spektaklių, kuriuose nestinga tariamų meninių ieškojimų, tiesmukos kūrėjų saviraiškos ar savo reikšmingumo rodymo. R. Tumino nuostata – kalbėti apie *žmogų*. Man itin svarbu, kad spektaklio „Nusišypsok mums, Viešpatie“ gyvenimas pratęstas Maskvos scenoje. Vilniuje taip susiklostė aplinkybės, kad anksti „užgeso“ spektaklyje vaidinę aktoriai. Atrodė neetiška juos keisti kitais.

Repeticijas stebėjau dvi savaites. Įsivaizduoju, kiek režisieriui kainavo jėgų kovoti su vadinamosios rusų teatro mokyklos įtaka aktoriams. Atrodė, kai kuriems jų prie kojų pririštas svarstis, jiems sunku būti žaismingiems, naiviems, monologai sakomi kaip iš tribūnos – reikšmingai. O visos protingos mintys ir didžiosios gyvenimo tiesos suskamba tik tada, kai aktorius jas pasako paprastai, nedeklaratyviai. Pirmieji recenzentai atkreipė dėmesį į spektaklyje dominuojantį „šviesų liūdesį“. Nors pabaiga tragiška, tikiu, Viešpats herojams nusišypsojo, ir kelionės pabaigoje jie rado prieglobstį Jo Karalystėje...

– Ar sunku dirbti kartu su R. Tuminu?

– „Nusišypsok mums, Viešpatie“ abu norėjome sukurti. Sufleravau, kad Rusijos publikai jis reikalingas. Spektaklis pratęsė lietuvių teatro fenomeno, dramaturgijos pristatymą užsienyje.

UNESCO generalinio direktoriaus patarėjas Henrikas Juškevičius irgi atkreipė dėmesį į spektaklio svarbą. Juo itin domisi Maskvos žydų bendruomenė. Netrukus prasidės spektaklio kūrybinė kelionė, jis bus rodomas įvairiuose festivaliuose.

Valstybiniam Vilniaus mažajam teatrui dėl įvairių priežasčių nepavyko suvaidinti spektaklio litvakams Izraelyje. Būta ir komiškų aiškinimų: „Spektaklis – geras, patinka, bet ideologiškai nepatogus – vaizduojami neturtingi žydai, o neturtingų žydų Izraelyje negali būti...“ Bet juk čia kalbama apie carinės Rusijos okupuotą Lietuvą, o ne apie šiuos laikus!

Tikiu, spektaklio žydai litvakai nuvažiuos ir į Izraelį, savo tikrąją tėvynę. Spektaklis to vertas. „Kokie baisūs laikai! Vis daugiau kulkų, vis mažiau minčių, vis sunkiau gyventi pagyvenusiems žmonėms, vis įžūlesnis jaunimas...“ (turimi galvoje fašistuojantys jaunuoliai). Pasaulyje vis dažniau imamasi prievartos.

Neramu, kad tai nesukeltų katastrofos...

– Kokie darbai laukia jūsų kaip teatrui kuriančio kompozitoriaus?

Šiaulių dramos teatre Raimundas Banionis režisuos muzikinį spektaklį „Dibukas“ (A. Tarn kūrinys pagal Šlomo Rappoporto pjesę), aš kursiu muziką zongams. Bus mistikos, meilės, publika patirs teigiamų emocijų. Įdomu, kad „Dibuką“ 1922 m. Maskvoje, žydų teatre-studijoje „Habima“, itin sėkmingai režisavo Jevgenijus Vachtangovas.

Ramunė Kudzmanaitė ruošiasi Minske, nepriklausomame „Teatre Č“, režisuoti britų autorės Marijos Koreli (Marie Corelli) kūrinį „Šėtono sielvartas“. Irgi kursiu muziką.

– Kokie jūsų, einančio Ministro Pirmininko patarėjo kultūros klausimais pareigas, rūpesčiai?

– Vyriausybės kanclerio Almino Mačiulio vadovaujamoje Lietuvos valstybės atkūrimo istorijos tyrimo ir atmintinų datų paminėjimo komisijoje svarstome, kaip 2018 m. akcentuosime Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį. Iki balandžio 1 d. rinksime projektų paraiškas (originalius projektus vertinsime ir vėliau), apibendrinsime pateiktas idėjas. Savivaldybių merai įpareigoti įtraukti vietos bendruomenes. Ministras Pirmininkas savo sveikinime Vasario 16-osios proga kalbėjo: „Mūsų valstybei reikia naujos – įkvepiančios prasmingai veiklai, vienijančios ir buriančios – Nacionalinės idėjos.“ Taigi laukiame pasiūlymų ir iš kultūros žmonių, kūrybinių sąjungų. Dauguma projektų reikalaus lėšų. Kitų metų biudžete jau reikės jas numatyti. Atrodo, laiko iki 2018 m. daug, bet jis bėga nepastebimai ir greitai. Kaip ir vilnietiško spektaklio „Nusišypsok mums, Viešpatie“ atveju: mes dar gyvi jo įspūdžiais, o juk jau 20 metų pralėkė nuo premjeros! Tai didžiulis žmogaus gyvenimo tarpsnis. Taigi ir 2018-ieji – čia pat. Reikia žadinti žmonių istorinę atmintį ir pasididžiavimą savo tauta bei tėvyne. Nepriklausomybę atkūrėme, bet užmigti ant pergalės laurų – nevalia. Politiniai kataklizmai tai įrodo – tragedijos gali kartotis.

Spektaklio scenos iš J. Vachtangovo teatro archyvo

www.nemunas.net • 2014 m. kovo 27–balandžio 2 d., Nr. 12 (906)

Oksana ARAKČEEVA (Minskas). „Sukilimo vadas Konstantinas Kalinauskas“.

Saulius KRUOPIS

Menininkų skola Paberžei

Paroda, skirta 1863-1864 m. sukilimui atminti – M. K. Čiurlionio namuose Vilniuje

2005 m. Tėvui Stanislovui išėjus Amžinybėn, Paberžėje vis rečiau lankosi žmonės. Visi žinome, kad dar neseniai ji buvo dvasinės traukos centras.

2010 m. į mūsų pirmąjį tapybos plenerą „Paberžės vasara“ atvyko daugiau kaip dvidešimt menininkų, jau anksčiau pažinojusių garbųjį Tėvą Stanislovą. Gyvenome prisiminimais, tapėme 1863 m. sukilimo muziejui paveikslus, skaitėme daug istorinių knygų. Mane labai nustebino faktas, kad būtent čia, Paberžėje, 1863 m. buvo iškelta sukilimo vėliava, kad čia prasidėjo trečiasis sukilimas Lietuvoje. Pribloškia faktai, kad vėlyvą rudenį kunigas Antanas Mackevičius čia, į Paberžę, grįžo jau su 600 sukilėlių būriu. Taigi menkai ginkluotiems, neturintiems kariavimo patirties sukilėliams teko kovoti su dešimt kartų gausesniu, patyrusiu priešu. Caro žandarams niekaip nepavyko suimti charizmatiškojo A. Mackevičiaus, sukilėlio būrio vado. Tik klasta ir išdavyste jis buvo sučiuptas, vėliau nuteistas ir pakartas. Tokiu pat būdu Vilniuje buvo suimtas ir kitas sukilimo vadas, Konstantinas Kalinauskas, o 1864 m. kovo 22 d. pakartas Lukiškių aikštėje.

Kasmet būrys menininkų Paberžėje kuria ir gilinasi į istoriją, daugelis jų įsijautę į patriotines nuotaikas. Mane įkvėpė paprastų žmonių, valstiečių pasiaukojimas ir kova, iššūkis neteisybei ir svetimųjų prievartai. Ši kova – tautinis išsivadavimas – pasikartojo po šimtmečio, jau Tėvui Stanislovui gyvenant Paberžėje. Savo vizijas ir estetines išraiškas transformavau tapybos drobėje, kompozicijoje „Du Paberžės titanai“. Vaizdavau dvi asmenybes, du tautos vedlius, du kunigus barzdočius: A. Mackevičių ir Stanislovą Dobrovolskį sukilimo vėliavos fone. Nepasitenkinęs tik viena kompozicija, nutapiau net tris, ieškodamas išraiškos ir galutinio sprendimo. Šis vienintelis mano paveikslas šiuo metu eksponuojamas Vilniuje, M. K. Čiurlionio namuose, parodoje, skirtoje sukilimo atminimui (ir sukilimo vado K. Kalinausko mirties 150-mečio paminėjimui).

Parodos atidaryme lankėsi skirtingų kartų dailininkai, menotyrininkai, tarp jų ir gausus būrys paveikslų autorių. Nijolė Stunskaitė-Vilkė savo kūrinyje ieškojo tinkamiausios išraiškos tapydama ant grubios, maišinės drobės kunigą A. Mackevičių. Naudojosi nuotrauka, kai jis kalėjo kalėjime, buvo barzdotas, liūdnas, bet sykiu labai vyriškas, tvirtas. Skulptorė, pažinojusi Tėvą Stanislovą nuo 1981 m., Asta Vasiliauskaitė 2010 m. atvykusi į plenerą, raižė medyje angelus, o po metų savo drobėje vaizdavo sukilėlius. Parodoje buvo prakalbintas kiekvienas

Skaidrė BUTNORIUTĖ. „Kunigo palaiminimas sukilėliams“.

dailininkas, dalyvavęs Paberžėje. Itin jausmingai kalbėjo aštuoniasdešimtmetis Bronius Leonavičius, prisimindamas 1963 m., kai būrys tuometinių jaunuolių net metus kūrė sukilimo tema ištisas grafikos serijas. Paroda veikė tik vieną dieną. Ją liepė uždaryti sovietų valdžia. Daugelis autorių net nukentėjo. Atsiminimus papildė tapytoja Gražina Vitartaite ir menotyrininkė Nijolė Tumėnienė.

Paberžės plenere kasmet gausiai lankosi ir šiauliečių menininkai. Pristatytas Delvytis Udrys, Kazys Bimba, Nijolė Kujalytė, Skaidrė Butnoriutė, Ramūnas Dagys, Martynas Gaubas, Voldemaras Barakauskas, Gediminas Beržinis, Kazys Bimba, Edmundas Birgėla, Romualdas Balinskas, Zita Vilutytė...

Tapybos pleneras Paberžėje vadinasi „Paberžės vasara“, tačiau turi dar ir kitą pavadinimą – „Po mūzų sparnais“. Visi vizualūs ir vaizduojamieji menai susipina po Paberžės dangumi: tapyba, fotografija, videomenas, net poezija. Parodoje iškabintos ir Tėvo Stanislovo fotografo Rimo Akutaičio bei Juozo Valiušaičio nuotraukos. Mūsų bandymas Paberžėje surengti kūrybinę stovyklą – plenerą, skirtą Tėvui Stanislovui ir 1863 m sukilimui atminti, pritraukia įvairių menininkų. Taip tiesiog atiduodama skola šviesiam kunigo atminimui, dvasinių vertybių šaukliui Tėvui Stanislovui. Jį pažinojau dar jaunystėje. Pirmą kartą čia lankiausi 1976 m., tada daug fotografavau. Studijuodamas Vilniaus dailės akademijoje vežiausi draugus ir smalsuolius, ieškančius dvasingumo ir tikėjimo. Ne kartą Paberžėje esu sutikęs Naujuosius metus kartu su J. Ivanauskaite, R. Čiurlioniu, R. Idzeliu, klausėmės tėvo Stanislovo rekolekcijų apie laiką, apie mus, menkus ir galingus žmones. 1988 m. rugsėjo 29 d., ką tik gimus Sąjūdžiui, buvo įsimintinas nuotykis. Paberžėje tada šventėme Tėvo Stanislovo 70-metį. Mūsų, jaunuolių, buvo tikrai daug, o kitą dieną vieni ponai pasisiūlė mane, studentą, parvežti į Vilnių. Važiuojant atpažinau: tai buvo operatyvininkas, kuris 1981 m. mano namuose darė kratą, o vėliau dar ir tardė. Užvaldė keistos asociacijos. Vilniuje šis žmogus išlaipino mane prie Vidaus reikalų ministerijos, prie Katedros aikštės, o vos kelis žingsnius žengęs atsiradau prie badaujančiųjų vagonėlio, prie P. Ciziko, A. Andreikos ir kitų. Tik vėliau, pasirodžius A. Juozaičio, V. Morkūnaitės ir kitų autorių knygoms, sužinojome, kad dar sovietų laikais dauguma važiavo į Paberžę semtis išminties ir gerosios dvasios iš Tėvo Stanislovo. Jis mums

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

suteikė stiprybės ir jėgų nepalūžti sudėtingame ir prieštaravimų kupiname pasaulyje. Dauguma ten besilankiusiųjų atvykdavo tik – sau, artimiesiems, imti tikėjimo visiems mums ir tėvynei.

Dabar atėjo laikas atiduoti pagarbą ir Tėvui Stanislovui bei Paberžės istoriniam atminimui.

Mūsų antrasis apsilankymas čia buvo vainikuotas šiauliečio dokumentininko, videomenininko ir režisieriaus Gedimino Beržinio ir Kęstučio Druskevičiaus filmu apie 2010 m. Paberžėje kūrusius menininkus. Šiaulietis Delvis Udrys paliko visas Paberžėje nutapytas savo drobes. Dalis jų kabo 1863 m. sukilimo muziejuje, kitos – naujojoje klebonijoje ar ūkininko namelyje. Parodos metu buvo prisimintas ir grafikas, taip pat šiaulietis Edmundas Birgėla, palikęs muziejui iškilių savo kūrinių. Jo drobė „Paberžės mandala“ labai praturtino parodą. Buvo pastebėta, kad E. Birgėla tiek daug kūrė, piešė ir tapė, kad jis vienas čia galėtų surengti ekspoziciją. Norisi paminėti ir garsų tapytoją iš Šiaulių, šiuo metu su šeima gyvenantį Vilniuje, Romualdą Balinską. Mes paauglystėje kartu lankėme Šiaulių keturmetę vaikų dailės mokyklą, į kurią įstojome 1971 m. R. Balinskas parodai pateikė visą seriją Žolinėms skirtų kompozicijų. Pleneras jau daug metų yra tarptautinis. Dalyvauja menininkai iš Gudijos, Lenkijos, Karaliaučiaus krašto. Garsios dailininkų dinastijos atstovė, Minsko menininkė Oksana Arakčejeva nutapė savo tautos didvyrio, sukilimo vado Konstantino Kalinausko portretą. Jos drobė pakabinta matomiausioje parodos vietoje, yra pagrindinis jos akcentas. Karaliaučiaus dailininkė Katja Čerevko nuo ankstyvo ryto iki vėlumos tapė ir piešė. Ji, kaip ir pernai dalyvavusi dailininkė Skaidrė Butnoriutė, buvo nepastebima. Kitas panašumas – tai dingimas ar užsidarymas *špitolėje*, kur saugomos nesuskaičiuojamos kolekcijos sutanų, arnotų ir kitos ritualinės atributikos. Parodoje išskiriamos tik S. Butnoriutės drobės, nes jos skirtos 1863 m. sukilimui ir A. Mackevičiaus atminimui. Vienoje vaizduojama sukilėlių globėja Švč. Marija dangaus fone virš Paberžės. Šis kūrinys pakabintas šalia Gražinos Vitartaitės „Šilingų dvaro“. Paberžės dvarininkai Šilingai nuoširdžiai prisidėjo prie sukilėlių, dėl to buvo ištremti į Sibirą, o jų dvaras atiduotas atvykėliams rusų kolonistams. S. Drebickaitė spalvingoje drobėje „Kova“ vaizduoja sukilimo herbą, trijų sukilusių tautų simbolius. Lenkijos menininkai – Marekas Sakas, Stanislawas Bialoglowieczius, Ewa Pohlke, Gagikas Parsamianas ir Ryscardas Kowalewskis, Halina Budziszewska ir Antonis Wroblewskis – kūrė specialiai sukilimo tema. Ypač išsiskiria viena drobė, pakabinta fojė taip, kad ją matytų visi, vos tik įėję į parodą – tai minskiečio prof. Aleksandro Ksiandzovo kūrinys, skirtas sukilėlių ginkluotei – dalgiams ir šakėms. Klaipėdiečiai menininkai Borisas ir Violeta Jakubauskiai Paberžėje gyvenę sveikuoliškai, parodai pateikė mistiškai koloristines drobes. Vincas Matonis nutapė du upelio krantus, simbolizuojančius šiuos ir jau praėjusius laikus. Tolumoje stūkso atpažįstami koplytstulpių siluetai, menantys, kad čia buvo gyventa. Gan abstrakčios, bet ekspresionistiškai tapybiškos Lino Gelumbausko, Juozo Pranckevičiaus, Rimvydo Markeliūno drobės. Eigirdas Kruopis eksponavo diptiką, vaizduojantį faktą, kai, nuslopinus pasipriešinimą, buvo deginamos sukilėlių sodybos. Parodos altorinėje dalyje eksponuojama tapytojo Arturo Savicko drobė, vaizduojanti Paberžės bažnytėlės vidinę ir aplinką. Itin mistiškas ir efektingas Dalios Genovaitės Mažeikytės darbas, vaizduojantis naktinę Paberžės bažnyčios aplinką.

Vos viename parodos atidarymo vakare susirinkusių inteligentijos atstovų dėka buvo prisimintos liūdnos mūsų istorijos aplinkybės ir išvados, labai tinkančios šiandien, kai mūsų artimiausia kaimynė Rusija vėl grasina karine galia. Darbai, kurie buvo sukurti Paberžės kūrybinėje stovykloje per keturias vasaras, iš dalies eksponuojami šioje parodoje, o kita dalis likusi 1863 m. sukilimo muziejaus nuolatinėje ekspozicijoje.

Eigirdo KRUOPIO ir Jono LENKUČIO nuotraukos

Pagrindinis festivalio „Vaidiname žemdirbiams“ prizas – NKDT spektakliui „Apsivalymas“

Kovo 24-osios vakarą paskelbti jubiliejinio Lietuvos profesionalių teatrų festivalio „Vaidiname žemdirbiams“ nugalėtojai. Kaip ir prieš 30 metų, taip ir šiemet, pagrindinis prizas už geriausią festivalio spektaklį įteiktas Nacionaliniam Kauno dramos teatrui už Jono Jurašo režisuotą spektaklį „Apsivalymas“. Režisierius, šiuo metu gyvenantis JAV, labai nudžiugo išgirdęs naujieną.

Festivalio organizatoriai ilgus metus laukė režisieriaus J. Jurašo spektaklio. Deja, ne visus buvo galima atvežti ir parodyti dėl sudėtingos scenografijos, tačiau šiemet pavyko įgyvendinti savotišką pažadą.

Nacionalinis Kauno dramos teatras festivalyje „Vaidiname žemdirbiams“ pagrindinį prizą laimėjo jau ketvirtą kartą. 1985 m. žiuri komisija laureatu paskelbė spektaklį J. Montvilos „Didysis geismas“ (rež. Neris Karpuškaitė), 1987 m. – M. Koreso „Senelių namai“ (rež. Jonas Vaitkus), 1999 m. – N. Gogolio „Vedybos“ (rež. Valius Tertelis).

Festivalis „Vaidiname žemdirbiams“ kasmet suteikia Rokiškio bei aplinkinių Aukštaitijos regiono rajonų gyventojams unikalią galimybę nevykstant į didžiuosius Lietuvos miestus pamatyti geriausius Lietuvos profesionalių teatrų pastatymus. Tai vienintelis teatrų festivalis Lietuvoje, be pertraukų gyvuojantis 3 dešimtmečius, išlaikęs prizų-premijų teikimo ir teatrų rėmimo (kasmet remia apie 60 rėmėjų) ilgametes tradicijas.

Šiais metais taip pat apdovanotas Kauno valstybinis lėlių teatras už spektaklį vaikams pagal brolių Grimų pasaką „Snieguolė ir septyni nykštukai“. Prizas už geriausią moters personažą įteiktas Nelei Savičenko už Irinos Arkadinos vaidmenį Oskaro Koršunovo Vilniaus miesto teatro spektaklyje „Žuvėdra“, vyro – Rolandui Kazlui už Kristijono Donelaičio vaidmenį Vilniaus teatro „Lėlė“ spektaklyje „Ne pagal šio pasaulio madą“, nepagrindinį vaidmenį – Povilui Budriui už klasės auklėtojo Tijūno personažą Lietuvos nacionalinio dramos teatro spektaklyje „Atžalynas“. Simpatiškiausia aktore nominuota Agnė Šataitė (Severiutė iš Valstybinio Vilniaus mažojo teatro spektaklio „Dėdės ir dėdienės“), o perspektyviausių – Martynas Nedzinskas už Trepliovo vaidmenį „Žuvėdroje“.

Žiūrovų prizas šiemet iškeliavo į sostinę: Valstybinio jaunimo teatro spektaklis „Trys mylimos“ surinko net 98,3 proc. žiūrovų balsų.

NKDT informacija

Šeštadienis muziejuje

Kauno miesto muziejus siūlo **29 d., šeštadienį**, praleisti kitaip. Turininga, linksma, visokių pomėgių žmonėms skirta šeštadieninė programa!

IŠTROŠKUSIEMS ŽINIŲ: **13 val.** Kauno pilyje (Pilies g. 17) – ekskursija „Kauno pilies istorijos mozaika“. Pamatysite ir sužinosite, kokia buvo Kauno pilis XIV–XVI a., kaip atrodė pilies teismas ir kalėjimas, kokius archeologijos lobius pavyko atrasti Kauno senamiestyje. Išankstinė registracija tel. (8 37) 300 672 arba el. p. *kaunopilis@kaunomuziejus.lt*.

MĖGSTANTIEMS KLASIKĄ: **13 val.** M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejuje (K. Petrausko g. 31) – edukacinis užsiėmimas „Visos jos tokios“. Susipažinsite su garsiausiomis tarpukario Kauno operos solistėmis, išgirsite jų atliekamų arijų, pamatysite autentiškų primadonų daiktų. Išankstinė registracija tel. (8 37) 733 371 arba el. p. mkp.*edukacija@kaunomuziejus.lt*.

IEŠKANTIESIEMS PRAMOGOS VISAI ŠEIMAI: 11 val. Stulgos lietuvių tautinės muzikos instrumentų muziejuje(L. Zamenhofo g. 12) – ekskursija „ Lietuvių liaudies muzikos instrumentai“. Ne tik pamatysite, kaip grojo mūsų proseneliai, bet ir patys galėsite pagroti liaudiškais instrumentais. Išankstinė registracija tel. (8 37) 422 295 arba el. p. *ltmm.edukacija@kaunomuziejus.lt*.

NORINTIEMS KURTI: **14 val.** J. Gruodžio memorialiniame muziejuje (Salako g. 18) – edukacinė programa „Arbatėlė pas tetą Stasę“. Jos metu ne tik išgersite tikros žolelių arbatos, bet ir būsite pakviesti išbandyti kitokią meno rūšį – šokančių figūrėlių lankstymą iš saldainių popierėlių. Išankstinė registracija tel. 8 615 40 795 arba el. p. *gruodis@kaunomuziejus.lt*.

LINKUSIEMS Į NUOTYKIUS: **12 val.** Kauno miesto muziejuje (M. Valančiaus g. 6) – edukacinė programa „Kauno Tauro nuotykiai Pirmajame pasauliniame kare“. Įgytas žinias pritaikysite žaisdami žaidimą – keliaudami kartu su Kauno miesto muziejaus simboliu – Tauru.

Išankstinė registracija tel. (8 37) 208 220 arba el. p. *edukacija@kaunomuziejus.lt*.

Visi užsiėmimai nemokami – jums kainuos tik muziejaus lankymo bilietas!

Balandžio 1 d. (antradienis)

15 val. V. Šekspyro tragedija **„Romeo ir Džiuljeta“**. Kauno Šv. Mato gimnazijos teatro studija „Kubas“. Režisierius Tomas Erbrėderis.

18 val. Premjera. V. Šekspyro komedija **„Vasarvidžio nakties sapnas“**.
Kauno Kazio Binkio teatro jaunimo trupė. Režisierė Nida Vita Žilinskienė. Dailininkė Rasa Puišienė.

Balandžio 2 d. (trečiadienis)

12 val. Vaidinimas **„Baimė“**. Pagal to paties pavadinimo S. Cveigo apsakymą. Kauno Vilijampolės socialinės globos namų dramos studija.
Vaidinimas **„Pažaidimai laikinumu“**. Pagal S. Beketo „Vaidinimas be žodžių I“ scenarijų. Kauno neįgaliojo jaunimo užimtumo centro plastinės dramos studija. Režisierius Virgis Bortkevičius.

Festivalio garbės svečias – Rolandas Kazlas.

19 val. vakaras, skirtas Kristijono Donelaičio metams paminėti.
Poetinė-muzikinė pramonė balsui ir variniams instrumentams **„Darbai ir dyvai“**. K. Donelaičio poemos „Metai“ fragmentai, J. S. Bacho, J. Gudavičiaus ir J. Naujalio kūriniai. Dalyvaus aktorius **Rolandas Kazlas**, varinių pučiamųjų kvintetas „Dūduva“ (trimitininkai L. Lapė ir E. Korablikovas, valtornininkė I. Kuleševičienė, trombonininkas A. Gražulis, tūbininkas S. Kirsenka).

Tradicinis respublikinis mėgėjų teatrų festivalis

Balandžio 1–5 d.

Kauno rampa 2014

Kauno kultūros centre „Tautos namai“ Vytauto pr.79

Balandžio 3 d. (ketvirtadienis)

11 val. Spektaklis-pasaka vaikams **„Užsispyrusi princesė“**. Kauno Kazio Binkio teatro jaunimo trupė. Režisierė Nida Vita Žilinskienė. Dailininkė Rasa Puišienė.
19 val. Premjera. Fantasmagorija **„Gyventi sekasi!?“**. M. Vorfolomejevo tragikomedijos „Šventasis ir nuodėmingasis“ motyvais. Kazio Binkio teatras. Režisierius Rimantas Štaras. Dailininkė Rimutė Skučienė.

Balandžio 4 d. (penktadienis)

18 val. Spektaklis **„Trys draugai“**. Pagal E. M. Remarką. KTU teatro studija „44“. Režisierius Ridas Žirgulis.

Balandžio 5 d. (šeštadienis)

12 val. Klounados spektaklis visai šeimai **„Ofis“**. Teatro grupė „Teatronas“. Režisierius Gildas Aleksa.
16 val. Komedija „Švelnus ilgesys“. Pagal F. Buliakovą. Biržų kultūros centro Boriso Dauguviečio teatras. Režisierė Vita Vorienė.

Informacinis partneris: Nemunas

Festivalio dienraštis: Kauno diena

Festivalio televizija: init

Prizus įsteigė ir pagamino: JIESIA

Rėmėjai: KAVOS BANKAS

Organizatorius

Festivalio radijas: GERO SKONIO RADIJAS extra fm

Festivalio vanduo: RASA

Festivalio šokoladas: Schogetten www.schogetten.lt

UAB "PEGASAS"

TYTO ALBA

KAUNO AUTOBUSAI

Kauno kultūros centras „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79). Informacija tel. (8 37) 324 130, www.tautosnamai.lt

Bilieto kaina – 10 Lt. Balandžio 2 d. 19 val. – 30 Lt. Balandžio 2 d. 12 val. ir balandžio 3 d. 11 val. spektakliai nemokami.

Bilietai parduodami „Tiketoje“, internetu www.tiketa.lt ir 1 val. prieš spektaklius.

Namų kino kolekcija

Gediminas JANKAUSKAS

„Kartu iki pasaulio pabaigos“

„Kartu iki pasaulio pabaigos“ („Seeking a Friend for the End of the World“). Tragikomedija. JAV, 2012 m. Rež. Lorene Scafaria. Vaidina: Steve'as Carellas, Keira Knightley, Williamas Petersenas, Adamas Brody, Gillian Jacobs. DVD: „Videoline“.

Panašu, kad apie majų kalendoriuje neva užfiksuotą pasaulio pabaigos datą žmonės jau pamiršo. O štai filmų kūrėjai šios temos vis dar neapleidžia. Per trumpą laiką prisižiūrėjome visokiausių galimos apokalipsės scenarijų. Režisieriaus Rolando Emmericho filme „2012“ įspūdingai siautė taifūnai, karšta lava taškėsi ugnikalniai, tirpo ledkalniai, potvyniai plovė ištisus miestus, iš dangaus snigo neregėto dydžio akmenimis, o baimės apimti žmonės blaškėsi taip, kad tikrai darėsi baisu. Tiesa, tik pradžioje. Tolesnius įvykius buvo galima suvokti kaip kompiuterinį žaidimą.

Visai kitaip pasaulio pabaigos viziją filme „4:44. Paskutinė diena Žemėje“ parodė režisierius Abelis Ferrara. Pavadinimo skaičiai reiškia iš anksto paskelbtą apokalipsės laiką, kurio laukianti porelė – jauna dailininkė ir pagyvenęs aktorius – visai nepanaši į siaubo apimtus žmones, karštligiškai skaičiuojančius paskutines gyvenimo akimirkas. Prabangiame bute Manhatane jie įprastai nuobodžiauja, be ypatingos aistros mylisi, spokso į televizorių ir kompiuterį, žodžiu, elgiasi taip, kaip įpratę. Pasaulio pabaigos akivaizdoje – vis ta pati kasdienybės monotonija. Jokio katarsio, tik abejinga išvada: „Pasaulis juda prie pabaigos nuo savo pradžios momento.“

Gerokai emocingiau panašią situaciją interpretuoja danų režisierius Larsas von Trieras skandalingai išgarsėjusioje „Melancholijoje“. Artėjančios apokalipsės nuojauta filme perteikiama taip, kad emocingesni žiūrovai ir po seanso dar negreitai atsitokėja, užburti Richardo Wagnerio muzikinės apoteozės ir finalinio meilės bei mirties susiliejimo.

Filmas „Kartu iki pasaulio pabaigos“ užima tarpinę nišą tarp A. Ferraros ir L. von Triero kūrinių. Iš pirmojo kolegos režisierė Lorene Scafaria perima bendrą pasaulio beprasmybės įvaizdį, iš antrojo – pasaulio pabaigą atnešantį kosminį kūną.

Jau pirmoji scena nepalieka jokios vilties – paskutinė galimybė išgelbėti žmonių planetą žlugo: 110 kilometrų skersmens asteroidas „Matilda“ su Žeme susidurs lygiai po trijų savaičių. Žiniasklaida įjungia skaitiklį, bet nepamiršta kaskart pridurti: „Likite su mumis ir mėgaukitės muzikiniais hitais.“

Ką galima nuveikti per 21 dieną? Vieni siaubs parduotuves ir mėgausis tuo, kad liks nenubausti už šiuos vandalizmo aktus. Kiti skandins baimę alkoholyje ir malšins siaubą ciniškais pokštais („Mes visi „Titaniko“ keleiviai, tik neturėsim gelbėjimo valčių“). Kai kas apsispręs nelaukti agonijos ir šoks žemyn galva pro langą. Žmonės, bijantys pasilikti vienumoje, bursis į kompanijas, ramins vieni kitus tuščiais plepalais ir vertins vakarėlius kaip paskutinę galimybę realizuoti kokią nors drąsią fantaziją iš sąrašo „Svajojau kada nors tai padaryti“. O draudimo kompanijoje dirbantis Dodžas, matyt, ir anksčiau nespinduliavęs optimizmo, dabar tiesiog pavirs vaikščiojančia Depresija.

Kaimynystėje gyvenanti gražuolė Penė – visiška Dodžo priešingybė. Mergina trykšta optimizmu, skrajoja padebesiais ir moka džiaugtis trumpomis laimės akimirkomis. Normaliomis aplinkybėmis jiedu kažin ar galėtų būti drauge. Bet ekstremalios sąlygos juos paverčia bendrakeleiviais, turinčiais bilietus tik į vieną pusę.

Savaitgalis prie televizoriaus

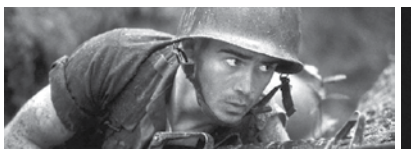

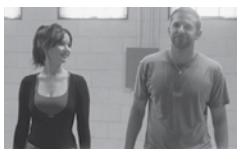

Filmai, sklaidantys pavasarinę depresiją

Dabar, kai tarptautinis terorizmas ir žmonių grobimas dėl išpirkos arba į sekso vergiją tampa tikra modernaus pasaulio rykšte, kinematografininkai vis dažniau šias temas renkasi savo filmams. **„Pagrobimo“** (ketvirtadienis, 21.30 val., TV6) pagrindą sudaro kine daug kartų matyta istorija, bet joje yra nemažai ir naujų dalykų. Veiksmas prasideda Amerikoje, bet svarbiausi įvykiai rutuliojasi jau Paryžiuje.

Septyniolikmetė Kim gyvena Kalifornijoje su mama ir patėviu. Apie dainininkės karjerą svajojančiai merginai nieko netrūksta, tik galimybės dažnai matytis su tikruoju tėčiu, kuris yra buvęs slaptųjų tarnybų agentas Brajenas Milsas. Kartą Kim su kiek vyresne drauge Amanda nusprendžia išvykti į Paryžių. Tėčiui ji pasako norinti aplankyti muziejus, bet senas žvalgybos asas tuoj pat įtaria mažytę moterišką apgaulę. Kim tik septyniolika, tad be abiejų tėvų raštiško leidimo ji negali išvykti iš šalies. Bet kadangi dukrą palaiko mama, joms pavyksta įkalbėti Brajeną, kad viskas bus gerai.

Kad gerai nebus, Brajenas supranta iš karto. Gal todėl, kad gerai pažįsta šiuolaikinio pasaulio pavojus, o gal dėl to, kad intuicija jam kužda visus įmanomus galimų tragedijų scenarijus. Kad nerimauta ne be reikalo, paaiškėja nuo pirmųjų merginų viešnagės Paryžiuje akimirkų. Patiklios draugės tampa lengvomis albanų mafijos aukomis, kurioms buvo lemta papildyti sekso vergių gretas. Likusią filmo dalį matysime, kaip dirba tikras „profis“. Ten, kur pagal instrukcijas veikiantis policijos pareigūnas sugaištų gerą savaitę, Brajenas apsisuka vos per kelias valandas. Filme daug smurto scenų, bet nėra jokių specialiųjų efektų. Ir net nekvepia politiniu korektiškumu, kuris taip ilgai kino kūrėjams kliudė būti tikroviškiems. Juk visiems seniai pabodo juridiniai žaidimai su nusikaltėliais, kurie sukompromitavo pačią kovos su blogiu idėją. Štai kodėl visame pasaulyje žiūrovai džiaugsmo šūkiais pritaria Liamo Neesono herojui, kai jis meistriškai traiško normaliame pasaulyje pagal žmoniškumo dėsnius nenorinčių gyventi išsigimėlių kaulus. Humanistai, žinoma, prieštarauja. Bet kai nelaimė pasibels į jų duris, ar jie ir toliau ragins veikti tik pagal įstatymus?

„Elito kinas“ pristato **„Laplandijos odisėją“** (ketvirtadienis, 0.15 val., LRT kultūra) – karštą suomišką komediją, savo šalyje sulaukusią tikro nacionalinių prizų lietaus. Profesionalus bedarbis Janė mėgaujasi jo statuso teikiamomis privilegijomis – į valias pamiega, nuvažiuoja į barą, grįždamas namo parsiveža draugų ir, žinoma, nepamiršta papildyti alkoholinių gėrimų atsargų. Toks ritualas tęsiasi jau kelerius metus, nes darbo šiaurės Suomijos kaime nėra. O toliau jo ieškoti vyrukas tiesiog tingi. Vieną rytą jo žmona Inari duoda jam pinigų, kad nupirktų televizoriaus priedėlį. Bet Janė nesugeba net šito. Inari netenka kantrybės ir paskelbia ultimatumą: arba priedėlis, arba ji išsikrausto. Nieko nepadarysi – gūdžią šiaurietiškos žiemos naktį Janei su draugeliais tenka vykti į Rovaniemio miestą. Bet kelionės tikslas kaip miražas čia artėja, čia tolsta, mat pakeliui trijulės tyko visokios kliūtys ir pagundos.

„Snobo kino“ cikle pamatysime linksmą amerikietišką **„Vakarėlį“** (penktadienis, 22.45 val., TV1), kurio herojus Džonis (aktorius Ronas Livingstonas) ilgai rikiavo visus darbus taip, kad realizuotų savo svajones. Reikia pasakyti, kad tokia strategija vyruką užtikrintai vedė prie geidžiamo tikslo. Tačiau kruopščiai statomas kortų namelis ėmė byrėti tą dieną, kai Džonis nusprendė geriausiam draugui Bilui surengti vakarėlį. Sutartą dieną ima rinktis itin ekscentriška kompanija.

Karinėje dramoje **„Tigrų šalis“** (penktadienis, 0.00 val., Lietuvos ryto TV) dėl ūmaus būdo amžinai patenkantis į nemalonias situacijas eilinis Rolandas Bosas (aktorius Colinas Farrellas) paleidžiamas iš karinio kalėjimo ir paskiriamas į pėstininkų būrį, kuris po intensyvaus paruošimo turi būti išsiųstas į Tigrų šalį. Taip vadinama viena karo apimta Vietnamo provincija. Rolandas būtų idealus kareivis, bet jis visai nenori kariauti ir tampa tikra rakštimi šio meno jį mokantiems karininkams. Maištininkas lengvai pelno likimo draugų palankumą ir pagarbą. Jam net pavyksta padėti keliems kareiviams išvengti kelionės į Vietnamą.

Prancūziškas kriminalinis trileris **„11.6“** (sekmadienis, 22.30 val., TV3) pasakoja, kaip dešimt metų svetimus pinigus vežiojęs inkasatorius Tonis Muzulanis (aktorius Francois Cluzet) kartą susigundo pasisavinti milžinišką eurų siuntą. Vyrui tai ne tik gera proga tapti turtuoliu. Tonis tokiu būdu dar nori atkeršyti arogantiškam bosui.

Savaitgalį pabaigs pavasario depresijas sklaidanti **„Optimisto istorija“** (sekmadienis, 23.10 val., LNK), pernai apdovanota „Oskaru“ už geriausią moters vaidmenį. Originalus pavadinimas, kaip dažniausiai būna, nesutampa su lietuvišku. Tiesa, šį kartą vertėjams tikrai buvo nelengva rasti angliškos frazės „Silver Linings Playbook“ atitikmenį. Pažodinis vertimas būtų beprasmis žodžių rinkinys. O pagal prasmę, kylančią iš siužeto konteksto, geriausiai tiktų „Vilties spindulėlių knyga“. Ją bus lemta pasklaidyti už smurtą laisvės netekusiam Patui (jį vaidina Bradley Cooperis) ir vienišei Tifani (aktorė Jennifer Lawrence), kuriai po vyro mirties taip pat sunku prisitaikyti prie naujos realybės.

NACIONALINIS KAUNO DRAMOS TEATRAS

27 d., ketvirtadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Klaipėdos dramos teatras: Miro Gavran „Viskas apie vyrus“. Režisierius Andrius Lebeliūnas. Spektaklio trukmė – 2.10 val. Bilietų kainos – 20, 25, 30 Lt.

28 d., penktadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Ivano Turgenevo „Mėnuo kaime“. Drama. Režisierius Valius Tertelis. Spektaklio trukmė – 2.50 val. Bilietų kainos – 15, 20, 30 Lt.

29 d., šeštadienį, 15 val. Ilgojoje salėje – Biljanos Srlbjanovič „Skėriai“. Dviejų dalių tragikomedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilieto kaina – 30 Lt.

29 d., šeštadienį, 19 val. Didžiojoje scenoje – gera muzika gyvai: Harry Manx (Kanada) – bliuzas, prisijaukinęs indų raga muziką. Koncerto trukmė – 1.30 val. Bilietų kainos – 50, 70, 80, 100 Lt.

30 d., sekmadienį, 15 val. Ilgoji salėje – Inesos Paliulytės „Liūdnas dievas“. Skaudi istorija visai šeimai. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

30 d., sekmadienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – „Jeruzalė“. Ekscentriška tragikomedija pagal Jez Butterworth. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietų kainos – 15, 20, 30 Lt.

Balandžio 1 d., antradienį, 18 val. Didžiojoje scenoje – Johno Patricko „Mūsų brangioji Pamela“. Dviejų dalių komedija. Režisierius Algirdas Latėnas. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 20, 30, 40, 60 Lt.

2 d., trečiadienį, 18 val. Rūtos salėje – Daniel Danis „Akmenų pelenai“. Prisiminimų drama. Režisierius Agnius Jankevičius. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieto kaina – 25 Lt.

Teatro kasa (Laisves al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

27 d., ketvirtadienį, 10 val. ir 11 val. Tarptautinei teatro dienai paminėti – „Čipolino nuotykiai“. Dideli mažojo svogūnėlio žygdarbiai, pagal G. Rodari pasaką. Nuo 4 m. Režisierius Kęstutis Jakštas. Bilietų kainos – 8, 10, 12 Lt.

29 d., šeštadienį, 12 val. Premjera! „Žiogas Zigmas Žalgirio mūšyje“. Neįtikėtina žiogų armijos generolo ir kunigaikščio Vytauto pergalė prieš kryžiuočius pagal L. Jakimavičiaus pasaką (nuo 4 m.). Autorė ir režisierė Agnė Sunklodaitė, dailininkė Giedrė Brazytė, kompozitorius Deividas Gnedinas. Bilietų kainos – 10, 12, 15 Lt.

30 d., sekmadienį, 12 val. „Čipolino nuotykiai“. Dideli mažojo svogūnėlio žygdarbiai, pagal G. Rodari pasaką. Nuo 4 m. Režisierius Kęstutis Jakštas. Bilietų kainos – 8, 10, 12 Lt.

30 d., sekmadienį, 14 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – premjera! Edukacinis spektaklis „Peliuko pasakų dirbtuvėlė“. Lėlių spektaklio „kelionė“ į didžiąją sceną (nuo 5 m.). Autorė ir režisierė – Gintarė Radvilavičiūtė. Vaidina: Elena Žekienė, Audronė Grėbliauskienė / Jolita Ross. Bilieto kaina – 10 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietų pasaulis*.

Kauno kamerinis teatras

27 d., ketvirtadienį, 18 val. Dovilės Zelčiūtės „Kūno vartai“. Retroetiudai. Režisierė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilietų kainos – 16, 20 Lt.

28 d., penktadienį, balandžio 1 d., antradienį, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagriuelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilietų kainos – 40, 50 Lt.

29 d., šeštadienį, 18 val. Aleksandro Volodino „Penki vakarai“. Dviejų dalių romantinė drama. Režisierius Algimantas Pociūnas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilietų kainos – 24, 30 Lt.

30 d., sekmadienį, 18 val. Pero Lagerkvisto „Neūžauga“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilietų kainos – 16, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

KAUNO mažasis teatras

28 d., penktadienį, 19 val. Franka Rame, Dario Fo „Laisvoji pora“. Režisieriai Rima Januškevičiūtė ir Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilietų kainos – 30, 35 Lt.

29 d., šeštadienį, 18 val. Gintaro Grajausko „Rezervatas“. Režisierius Alius Veverskis. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilietų kainos – 25, 30 Lt.

30 d., sekmadienį, 12 val. Agnės Dilytės „Sidabrinis fėjos šaukštelis“. Spektaklis vaikams. Režisierė Agnė Dilytė. Spektaklio trukmė – 1.10 val. Bilieto kaina – 15 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – dvi valandos prieš spektaklį, tel.: 40 84 70. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTERIJA
KAUNO VALSTYBINĖ FILHARMONIJA

27 d., ketvirtadienį, 18 val. Itališkos džiazo spalvos. Tommaso Troncon (saksofonas, Italija), Vytautas Skudas (trimitas, fliugelhornas, Lietuva), Paolo Garbin (fortepijonas, Italija), Arman Isojan (kontrabosas, Armėnija), Enrico Smiderle (mušamieji, Italija). Bilietų kaina – 10, 15 Lt.

28 d., penktadienį, 18 val. Simfoninės muzikos vakaras. Kauno miesto simfoninis orkestras (vyr. dirigentas Constantine Orbelian, vadovas Algimantas Treikauskas). Solistai: Ilona Klusaitė (smuikas), Kristina Rimkevičiūtė (smuikas), Klementina Beinarytė (smuikas), Gertrūda Beinarytė (altas), Darius Krapikas (smuikas), Ingrida Spalinskaitė (kanklės), Jelena Ossipova (gitara), Rasuolė Čiuladienė (smuikas), Vytenis Pocius (violončelė), Anolita Tumosaitė (smuikas). Dalyvauja Kauno fortepijoninis trio: Lina Krėpštaitė (fortepijonas), Indrė Čepinskienė (smuikas), Asta Krištaponienė (violončelė). Dirigentas Modestas Barkauskas. Programoje: kompozitorių J. S. Bach, W. A. Mozart, J. Rodrigo, W. Walton, M. Bruch, K. Szymanowski, J. Williams kūriniai. Bilietų kainos – 10, 15, 20 Lt.

29 d., šeštadienį, 17 val. kamerinės muzikos festivalio „Avanti“ koncertas. VDU Kamerinis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Robertas Bliškevičius). Solistai: Jomantė Šležaitė (sopranas), Andrius Apšega (baritonas), Liudas Mikalauskas (bosas), Margarita Garmutė (smuikas), Ernestas Šidiškis (klarnetas), Virginija Unguraitytė (fortepijonas). Dalyvaus styginių instrumentų kvartetas: Aistė Mikutytė (I smuikas), Paulina Daukšytė (II smuikas), Ugnė Gaučaitė (altas), Gintarė Stasiūnaitė (violončelė). Dirigentas Robertas Bliškevičius. Programoje: W. A. Mozart, A. Copland, E. Chausson ir kitų kompozitorių kūriniai Bilietų kainos – 10, 15, 20 Lt.

30 d., sekmadienį, 17 val. Mažojoje salėje – fortepijoninės muzikos vakaras. Rūta Skudraitė (fortepijonas, Anglija). Programoje: L. van Beethoven Sonata Nr. 28, A-dur, op. 101, L. Sumera „Piece from the year 1981“, F. Chopin Sonata Nr. 2, b-moll, op. 35. Bilieto kaina – 15 Lt.

31 d., pirmadienį, 18 val. Kosto Smorigino ir Olego Ditkovskio koncertas. Bilietų kainos – 30, 40, 50 Lt.

Balandžio 1 d., antradienį, 18 val. Fortepijoninės muzikos vakaras „Nuo miniatiūros iki sonatos“ Grigory Gruzman (fortepijonas, Vokietija). Programa: Domenico Scarlatti (1685–1757) Sonata F-Dur, Sonata G-Dur Johann; Sebastian Bach (1685–1750) Trys maži preliudai F-Dur, a-moll, D-Dur; Ludwig van Beethoven (1770–1827) Trys bagatelės op. 33 F-Dur, C-Dur, As-Dur; Franz Schubert (1797–1828) „Muzikinis momentas“ Nr. 3, f-moll; Frédéric Chopin (1810–1849) 3 ekosezai; Franz Liszt (1811–1886) Paganini etiudas Nr. 2, Es-Dur; Sergej Prokofjev (1891–1953) „Sarkazmas“ Nr. 1., op. 17; George Gershwin (1898–1937) „Trys preliudai“; Friedrich Gulda (1930–2000) Dvi bagatelės Fugato ir Tokata iš rinkinio „Grok, fortepijone, grok“; Franz Liszt (1811–1886) Sonata h-moll. Bilietų kainos – 10, 15 Lt.

Filharmonijos kasa (L. Sapiegos g. 5) dirba II–VI 14–18 val., tel. 20 04 78. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

28 d., penktadienį, 18 val. Premjera! Franko Wildhorno „Grafas Montekristas“. Dviejų dalių miuziklas. Režisierius Kęstutis Jakštas, dirigentas Jonas Janulevičius, scenografas ir video projekcijų autorius Gintaras Makarevičius, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, šviesų dailininkas Audrius Jankauskas, choreografai Dainius Bervingis, Gintaras Visockis, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt.

29 d., šeštadienį, 18 val. Lino Adomaičio „Dulkių spindesys“. Dviejų dalių šokio spektaklis. Choreografai ir libreto autoriai Dainius Bervingis ir Gintaras Visockis, dailininkė Marija Rubavičiūtė. Bilietų kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

30 d., sekmadienį, 18 val. Gaetano Donizetti „Liučija di Lamermur“. Dviejų dalių opera. Muzikos vadovas ir dirigentas Julius Geniušas, pastatymo meno vadovė Dalia Ibelhauptaitė, režisierius Gediminas Šeduikis, scenografas ir šviesų dailininkas Marius-Alexandru Dumitrescu, kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklio trukmė – 3 val. Bilietų kainos – 15, 30, 45, 50, 100 Lt.

Balandžio 2 d., trečiadienį, 17 val. Ričardo Rodžerso „Muzikos garsai“. Dviejų veiksmų miuziklas visai šeimai. Režisierius Nerijus Petrokas, dirigentas Julius Vilnonis, dailininkė Virginija Idzelytė. Spektaklio trukmė – 2.45 val. Bilietų kainos – 7, 15, 20, 25, 50 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 15–18 val., tel. 20 09 33. Bilietų galima įsigyti ir internetu *www.muzikinisteatras.lt*.

KAUNO MENININKŲ NAMAI

27 d., ketvirtadienį, 18 val. dainuojamoji poezija visai šeimai – naujo muzikinio-teatrinio projekto pristatymas „Dvylika mėnesių“. Dalyvaus: autorinių dainų atlikėja Ilona Papečkytė, poetas Gintaras Patackas, Vaikų dainos teatras (vadovė I. Papečkytė), dainavimo studija „Tu ir aš“ (vadovė R. Beitnaraitė). Bilieto kaina – 8 Lt, ikimokyklinio amžiaus vaikams – nemokamai. Bilietų galima įsigyti Kauno menininkų namų „Mūzų svetainėje“ (I–IV 10–13 val., 14–17 val., V 10–13 val., 14–16 val. ir prieš renginį) ir visose Tiketa kasose. Informacija tel. (8-37) 22 31 44, *www.kmn.lt*.

Parodų salėje iki balandžio 4 d. veikia Gintaro Kušlio darbų paroda „Paviršiai“.

31 d., pirmadienį, 18 val. Mūzų svetainėje atidaroma Irutės Tumaitės keramikos darbų paroda „Angelai ir jų žemiški draugai“. Paroda veiks iki balandžio 30 d.

Įėjimas į parodas nemokamas. Kviečiame apsilankyti pirmadienį-ketvirtadienį 10–18 val.; penktadienį 10–16:30 val.

KAUNO KULTŪROS CENTRAS TAUTOS NAMAI

27 d., ketvirtadienį, 16 val. Kauno kultūros centre „Tautos namai“ – Tarptautinę teatro dienos proga režisieriaus Gildo Aleksos seminaras „Kūno ir žodžio kalba: ką slepia ir ką išduoda“. Į seminarą kviečiami visi, besidomintieji kūno kalba, norintieji pamatyti sėkmingus ir nesėkmingus įvairių laikų oratorių pavyzdžius bei patys pasimokyti svarbiausių viešo įtaigaus kalbėjimo principų. Seminaras bus naudingas ir moksleiviams, besiruošiantiems kalbėjimo įskaitai.

28 d., penktadienį, 16 val. – iš Berlyno trumpam grįžusios choreografės Agnės Auželytės paskaita-pokalbis „Bitch talk“ apie Lietuvoje dar mažai žinomą, tačiau Vakaruose plačiai paplitusią *bitch* kultūrą, apimančią raganiškumą, feminizmą, moters įvaizdį *pop* kultūroje. Seminare bus aptariama ir seksizmo problema, kalbama apie vyrų ir moterų santykius, paveikusius dabartinį visuomenės požiūrį į moterį bei ją supančius stereotipus.

Bilieto kaina – 10 Lt, bilietas į abu seminarus – 15 Lt). Bilietų galima įsigyti prieš renginius. Registruotis į seminarus adresu *nkgteatronas@gmail.com*.

29 d., penktadienį, 12–17 val. „Pavasario rankdarbių diena“. Įėjimas ir dalyvavimas – nemokami.

28 d., penktadienį, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – literatūros vakaras „Pakeliui aušros link...“ Dalyvaus aktorė Doloresa Kazragytė, diakonai Robertas Urbonavičius, Nerijus Pipiras ir kunigas Justas Jasėnas.

30 d., sekmadienį, 12 val. Kauno vaikų ir jaunimo teatre „Vilkolakis“ (Kovo 11-osios g. 108) – S. Ivanauskaitės „Trys negražios karalaitės“. Legendapokštas škotų liaudies pasakų motyvais. Informacija tel. (8 37) 31 37 12.

Galerijoje „Aukso pjūvis“ (Verslo lyderių centras (BLC), K. Donelaičio g. 62, Kaunas) iki **balandžio 30 d.** veikia Rasos Mačiulienės autorinių papuošalų paroda „Pasišnekėjimai“.

In memoriam

Kazys Požėra

(1948–2014)

Kovo 19-ąją staigiai užklupusi mirtis į anapusybę išsivedė 66-erių tesulaukusį Kazį Požėrą – žurnalistą, redaktorių, publicistą, kolegą ir bičiulį.

Pažinojome ir gerbėme jį kaip ypatingo žodžio meistrą, prigimties gausiai apdovanotą darbštumu, atsakomybe, kruopštumu, įžvalgumu ir teisingumo pojūčiu. Kazio širdis, protas ir plunksna aprėpė kone visas gyvenimo sritis. Jo publikacijos liko „Kauno dienos“,„Kauno laiko“, Ūkininko patarėjo“, „Nemuno“, „Žemės ūkio“, „Tėviškės žinių“ leidiniuose. Gėrėjomės ir stebėjomės autorinėmis jo knygelėmis „Betliejaus auksas“ ir „Nubruktų dilgėlių žiponėliai“. Gražų pėdsaką jis, kaip redaktorius bei sudarytojas, spėjo palikti ir „Kalendoriaus“ leidykloje su autentišku K. Donelaičio „Metų“ leidiniu, „Vaikų pasakomis“, G. Genio istoriniu romanu „Pagaunės medžioklė“ ir kt. Kazys gebėjo laiku atsirasti ten, kur labiausiai tuo metu reikėjo jo profesionalaus žodžio, žvilgsnio ir pagalbos.

Ilgamečio Žurnalistų draugijos nario, Centro valdybos vicepirmininko K. Požėros talentas, paženklintas aukštos prabos profesinio meistriškumo ir puikiai įsisąmonintos profesinės etikos, 2000-aisiais įvertintas Stasio Lozoraičio premija „Kelyje į Vilties prezidento Lietuvą“.

Greta intensyvios žurnalistinės bei visuomeninės veiklos į plačių jo interesų spektrą įėjo ir sportas: daug laiko skyrė kėgliams, buvo kauniečių klubo prezidentas. Visi buvome įtraukti į jo surengtą boulingo turnyrą, skirtą „Nemuno“ sukakčiai paminėti.

...Viename socialiniame tinkle įrašyta: „Kazys Požėra dar nebaigė savo interviu.“ Ir jis jo jau nebaigs. Dabar tai savaip galime padaryti mes, tie, kurie jį mylėjome ir vertinome. Šiapusybėje dar galime įgyvendinti dabar tarsi priesaku tapusią jo ištarmę: „Laisvė yra pareiga. Kasdienė pareiga...“

Kolegos, bendražygiai ir draugai

28 d., penktadienį, 18val. LDK Valdovų rūmuose (Katedros a. 4) – „Pož(i)eminiai skaitymai V: Literatūriniai sluoksniai“. Dalyvaus: Agnė Alijauskaitė, Simonas Bernotas, Marius Burokas, Ramunė Brundzaitė, Tomas Dirgėla, Birutė Grašytė, Antanas A. Jonynas, Mindaugas Nastaravičius, Dominykas Norkūnas, Paulius Norvila, Mykolas Sauka, Paula Urbonaitė, Karolis Valantavičius, Artūras Valionis, Aivaras Veiknys. Muzikuos „Sen Svaja“ ir „Šerkšno tyla“. Renginį ves Saulius Vasiliauskas. Įėjimas nemokamas.

28 d., penktadienį, 12 val. Kauno miesto muziejaus skyriaus Povilo Stulgos lietuvių tautinės muzikos instrumentų muziejaus Gotikinėje salėje (Kurpių g. 12) atidaroma paroda „Žemės raštas“. Paroda veiks iki balandžio 30 d.

Balandžio 1 d., antradienį, 15 val. Kauno miesto muziejaus skyriuje M. ir K. Petrauskų lietuvių muzikos muziejuje (K. Petrausko g. 31) – fortepijono muzikos festivalio „Lietuviška gaida“ koncertas. Renginys nemokamas.

27 d., ketvirtadienį, 18 val. galerijoje „Meno parkas“ (Rotušės a. 27, Kaunas) – Arvydo Martinaičio parodos „Spalvų zona II“ atidarymas. Paroda veiks iki **balandžio 12 d**.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.
Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: http://www.nemunas.net

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas — Lietuvos rašytojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1000

Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Vyriausiasis redaktorius
Viktoras Rudžianskas –
tel.: (8-37) 322244, (8-610) 67255
Vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja –
Gražina Viktorija Petrošienė
tel.: (8-37) 322266
Referentė – Aurina Venislovaitė –
tel. (8-37) 322244
Naujienų redaktoriai:
Audronų Meškauskaitė –
tel. (8-37) 322251, (8-615) 24983
Andrius Jakučiūnas –
tel. (8-611) 98945,
el. paštas: jakuciunas@gmail.com
Apžvalgos, korektūra – Neringa Butnoriūtė –
tel. (8-627) 54244
Maketuotojas – Juozas Pužauskas –
tel. (8-656) 38529
Buhalterė – Irena Kavaliauskienė –
tel. (8-37) 322235, (8-656) 41705
Talkininkai:
Romualdas Rakauskas (fotografija)
Eugenija Žakienė (muzika)
Gediminas Jankauskas (kinas)
Gediminas Jankus (teatras)
Zenonas Baltrušis (fotografija)
Lina Navickaitė (kalba)

Rėmėjai:

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖ

LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS RĖMIMO FONDAS

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

„Nemuno“ sąskaitos AB banke „Swedbank“:
LT 147300010002256121 — einamoji sąskaita;
LT 097300010002230312 — biudžetinė sąskaita;
LT 757300010034284035 — valiutinė sąskaita.

Prenumeratos kaina mėnesiui — 9 Lt
Prenumerata priimama
visuose pašto skyriuose,
internetu www.post.lt ir www.prenumerata.lt
arba redakcijoje

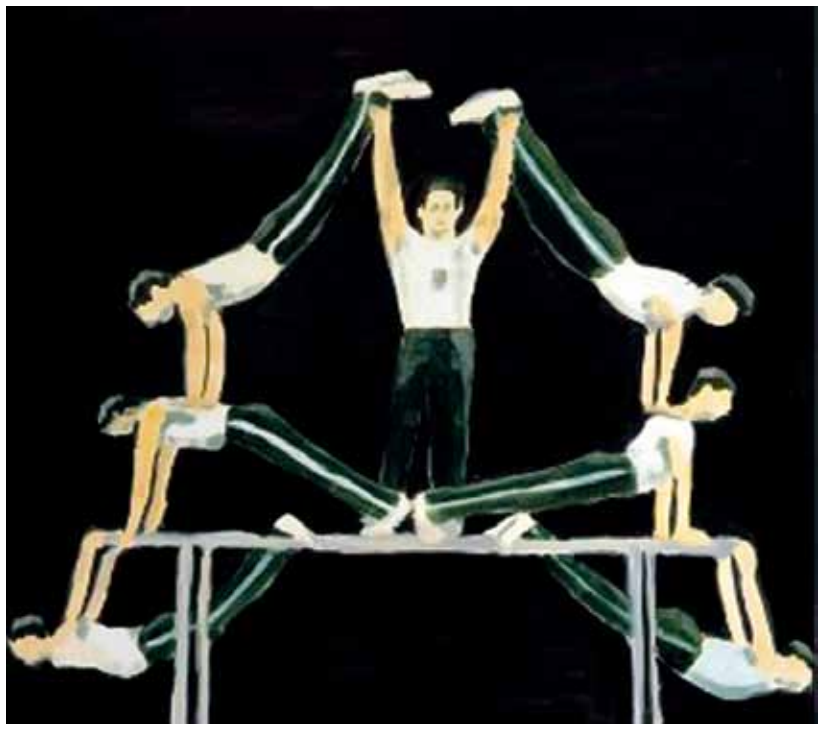

Kovo 25 d. VDU Menų galerijoje „101“ atidaryta tapytojo Adomo Danusevičiaus personalinė paroda „Kamufliažinis vyriškumas“.

A. Danusevičius yra tapytojas-tyrinėtojas, kuriantis paveikslus-situacijas. 2009 m. jis įgijo tapybos magistro laipsnį Vilniaus dailės akademijoje, 2010 m. pelnė trečią vietą konkurse „Jaunojo tapytojo prizas“, šiuo metu studijuoja VDA menų doktorantūroje. Teorija Adomui ne mažiau svarbi už praktiką, todėl jo kūryba domisi ir „grynojo meno“ mėgėjai, vertinantys savitą tapybinę plastiką, ir filosofuojantys jaunuoliai, kurie eina miegoti su Micheliu Foucault, o keliasi su Gilles’io Deleuze’o knygomis. Tapytojo darbų įsigiję Lietuvos ir užsienio kolekcininkai.

Parodoje „Kamufliažinis vyriškumas“ eksponuojami naujausi A. Danusevičiaus kūriniai. Pavadinimas aiškiai sako, kad autorių domina socialinės ir kultūrinės vyriškumo (de)konstrukcijos. Vyrų kūnai ir vyriškumo vaizdiniai retai sulaukia nuodugnesnių tyrimų. Adomas vienas pirmųjų Lietuvoje pradėjo kurti *queer* tematikos ir estetikos darbus, sukeistindamas įprastus „vyrų pasaulio“ ritualus, kvestionuodamas patriarchalines galios struktūras ir normatyvinį seksualumą.

A. Danusevičiaus tapyba – intelektuali ir jusliška. Jo kūrinių nesupainiosi su kitų autorių darbais. Ne tik dėl to, kad Adomas tapo ir piešia vyrus – sportuojančius, bendraujančius, pramogaujančius. Menininkui labai svarbi paveikslų dramaturgija – personažų tarpusavio santykiai, juos stebinti auditorija ir į parodą atėjusio žiūrovo žvilgsnis. Kartu jam rūpi pats žiūrėjimas, stebėjimas, tapybos (drobės) ir judančio vaizdo (ekrano) santykis. Atrodo, tuo pat metu atsiduri paveikslo viduje kaip vienas iš varžybų žiūrovų ir kartu stebi veiksmą iš šalies. Esi salėje ir prie televizoriaus. O dar – priešais kūną kaip paveikslą ir paveikslą kaip kūną. Kyla klausimas: *kur galiausiai aš esu?*

Žiūrovas neretai nori pasitrinti akis – ar tikrai matau tai, ką matau? Riba tarp matomo ir nematomo, rodomo ir maskuojamo – tarsi įtemptas lynas, ant kuriuo balansuoja A. Danusevičiaus tapyba. Ką iš tiesų stebime per gimnastikos varžybas, koks yra žmonių piramidės kūnų santykis? Kodėl sportininkai vaizduojami ne kulminaciniu, maksimalaus jėgų įtempimo momentu? Ar sportas tik galios, ar ir geismo išraiška?

Atsakymą sufleruoja ciklo pavadinimas „Nekalti prisilietimai“. Tačiau ar nekaltybė neprimena kaltės? Kaltės neigimas ar nekalto santykio postulavimas sėja abejones, ir menininkas leidžia joms suvešėti. Autorius sąmoningai kuria situacijas, kur prisilietimą prie kito kūno galima skaityti ir kaip draugišką, ir kaip homoerotišką. Skaitymo būdą pasirenka žiūrovas, o menininko kūrybos kontekstas ir naudojamos priemonės skatina ieškoti neįprasto žiūros kampo.

Laima KREIVYTĖ